

SUOMI-UNKARI

N:o 4 Hinta 30:— 1954

SUOMI-UNKARI

SUOMI—UNKARI SEURA r.y:n ÄÄNENKANNATTAJA

Julkaisija: **SUOMI—UNKARI SEURA r.y.**

Toimitusneuvosto: **Suomi—Unkari Seuran johtokunta**

Päätoimittaja: **Marja Helin**

Huhtikuun 4 pnä 1954

SISÄLTÖ:

Lehti ilmestyy 12 kertaa vuodessa

Toimituksen ja konttorin osoite: **Helsinki, Mikonkatu 8. A. 13.**

TILAUSHINNAT:

Vuosikerta 300 markkaa, irtonumerohinta 30 markkaa.

Tilauksia vastaanottavat kaikki postitoimipaikat ja Rautatiekirjakauppa.

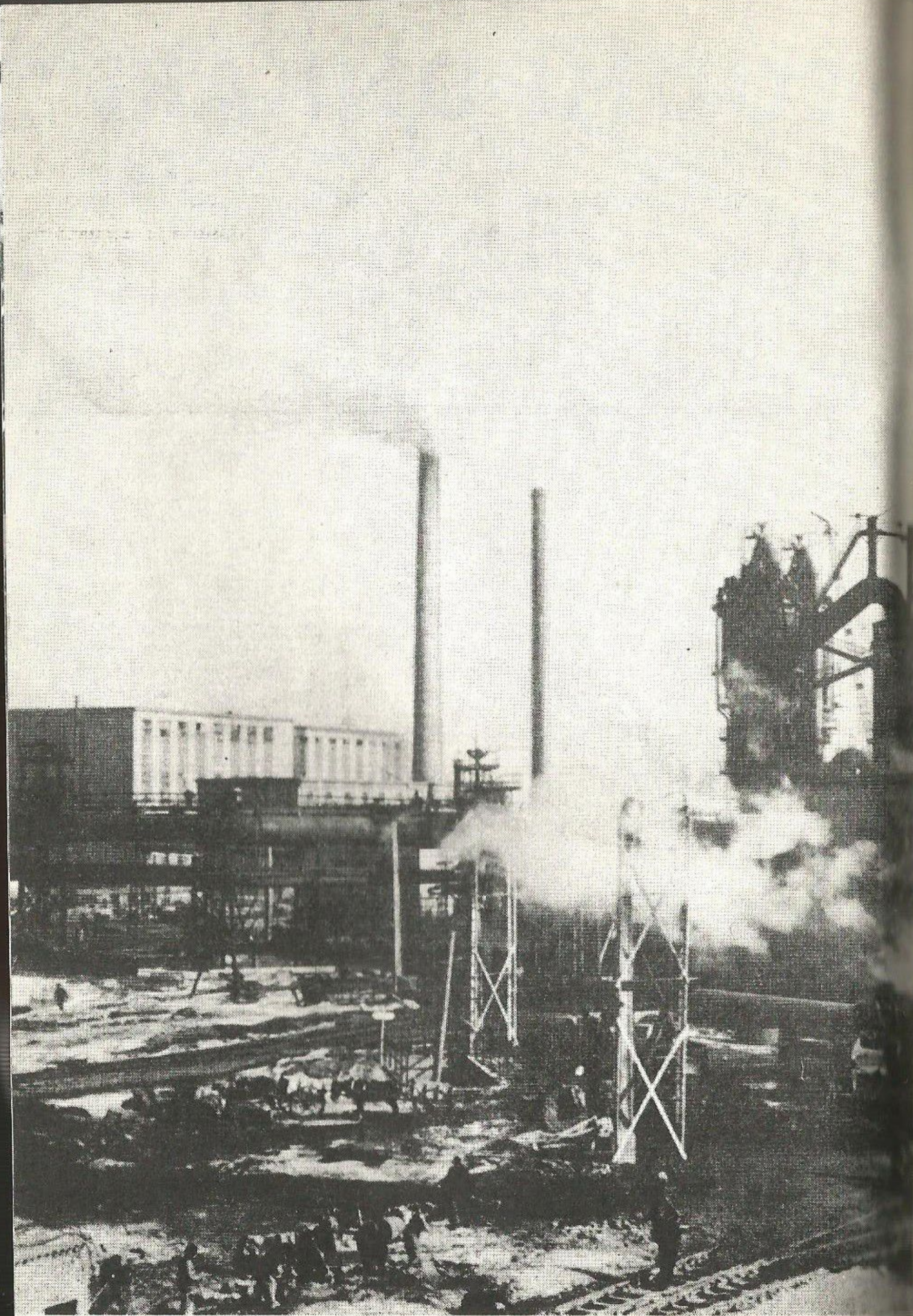
Painettu Helsingissä 1954, Kustannusosakeyhtiö Yhteistyön kirjapainossa.

I kansisivu: **Vapaudenpatsas Budapestissä — Unkarin vapautuksen symbooli.**

II kansisivu: **Sosiaalihuolto-ammattikoulun luentosali Szombathelyn kaupungissa Vas'in komitaatissa. Kuva liittyy kirjoitukseen sivulla 12.**

III kansisivu: **Mátyás Rákosi-päiväkodin lapset ovat lähteneet vierailulle diósgyöriläiseen päiväkotiin, jonka akvaariolla näyttää olevan erinomainen vetovoima. Kuva liittyy sarjaan ”Käymme lasten päiväkodissa” sivulla 35.**

IV kansisivu: **István Kissin veistos ”Me haluamme rauhaa”. (Palkittu Bukarestin festivaaleissa kesällä 1953).**

HUHTIKUUN NELJÄS

Unkarin suurin kansallinen juhlapäivä

Kirjoittanut György Parragi, Kossuth-palkinnon saanut sanomalehtimies

UNKARIN KANSA JUHLII HUHTIKUUN NELJÄNTENÄ VAPAUTUMISTAAN natsismin ikeestä, ulkoisten ja sisäisten kansanvastaisten piirien vuosisataisesta sorrosta sekä sotatoimien päättymistä. Huhtikuun neljäntenä vuonna 1945 voitokkaasti etenevän neuvostoarmeijan sotilaat karkoittivat Hitlerin viimeiset laumat Unkarin alueelta. Kaupungeissa ja maaseudulla saattoivat natsien sodanjohdon vaientamat kirkonkellot taas kaiuttaa elämän kauneutta ja rauhaa. Siitä lähtien on Unkarin kansa hartaan juhlallisena viettänyt vapautumisensa vuosipäivää.

Huhtikuun neljäs ei ole Unkarin kansan juhlapäivä vain siksi, että se muistuttaa heitä ilosta ja onnesta, mikä valtasi heidät, kun heidän kotimaansa alue ei enää ollut sotanäyttämönä, kun Unkarinmaan eri alueet ja ihmiset saattoivat jälleen kohdata toisensa kansallisen yhtenäisyyden merkeissä, kun talonpojat saattoivat palata maittensa rauhanomaiseen viljelemiseen, työläiset saattoivat aloittaa raunioitetun maan jälleenrakentamisen, sivistyneistö saattoi jälleen ottaa paikkansa kouluissa, yliopistoissa, laboratorioissa ja henkisen työn eri aloilla.

Huhtikuun neljäs on Unkarissa kansallinen juhlapäivä ennenkaikkea sen vuoksi, että maa sai takaisin vuosisatoja sitten menettämänsä kansallisen riippumattomuuden ja että Unkarin miljoonat työtätekevät

Unkarin kansan saavutuksia: Sztálinvárovin suurin martinuuni on jo käytännössä.

pääsivät ensi kertaa historian aikana osallisiksi poliittisista, sosiaalisista ja ihmisoikeuksista.

Millainen oli Unkarin kansan kohtalo ennen vapautumista? Talonpoikaisto eli maaorjan viheliäisessä asemassa tilanherrojen tiluksilla.

Kun maaorjat viimeisinä Euroopassa vuosien 1848—49 Unkarin vapaustaistelun pysyvänä tuloksena vapautettiin, merkitsi liikkumisvapaus heille vain sitä, että he saattoivat ottaa kerjäläissauvan käsiinsä ja että satojen tuhansien oli pakko vaeltaa uuteen maailmaan omasta isänmaastaan, joka ei antanut heille maata eikä leipää.

Työväestön asema oli yhtä surkea. Horthyn aikana oli Unkarin 9-miljoonaisesta väestöstä useita satoja tuhansia alituisesti työttömänä. Työttömyysavustuksesta ei tietenkään ollut puhettakaan. Sen vuoksi sanottiinkin vanhaa Unkaria kolmen miljoonan kerjäläisen maaksi. Kansa oli vailla isänmaata omassa maassaan, jonka se kuitenkin omalla hiellään oli raivannut ja jota se sotien aikana oli omalla verellään puolustanut.

Läheinen ja kaukaisempi menneisyys, Unkarin historian surulliset vuosisadat selittävät, miksi Unkarin kansa niin lämpimästi rakastaa isänmaansa riippumattomuutta ja pitää tiukasti kiinni poliittisista, sosiaalisista ja ihmisoikeuksista, jotka vapautumisen kausi on sille antanut. Se ei halua enää koskaan vajota takaisin kurjuuteen, työttömyyteen ja oikeuksiensa riistoon, missä se eli ennen huhtikuun neljättä vuonna 1945.

Valtava ero Unkarin kansan nykyisessä elämässä vuoden 1945 huhtikuun neljännen jälkeen verrattuna aikaisempaan toivottomaan ja nöyryyttävään kohtaloon selittää vakuuttavasti, miksi huhtikuun neljännen kansallinen juhlapäivä on niin syvälle juurtunut Unkarin kansan sydämiin. Se pitää tätä päivää yhtaikaa kansallisen riippumattomuuden ja kansalaisoikeuksien juhlana sekä työn juhlana. Kaikkialla maassa palkitaan huhtikuun neljäntenä erikoisin kunnianosoituksin Unkarin parhaita työtätekeviä, työläisiä, tuotanto-suuskuntien sekä yksityisesti työskenteleviä talonpoikia ja sivistyneistön jäseniä.

Joka vuosi huhtikuun neljäntenä kansamme luo silmäyksen kuluneena vuonna suorittamaansa työhön ja samalla arvioi edessä olevat uudet tehtävät.

Tänä vuonna huhtikuun neljäs on erikoisen sopiva tähän kahdenlaiseen tarkasteluun: kansakunnan elämän tilinpäätöksen suorittamiseen.

Heinäkuun neljäntenä viime vuonna parlamentti hyväksyi uuden hallitusohjelman, hallituksemme uuden talouspolitiikan. Tammikuun 23 päivänä kuluvana vuonna ministerineuvoston puheenjohtaja saattoi

Jenö Kerényin veistos "Juhlakulkue", joka on tehty Budapestin kansanstadionia varten.

jo selostaa puolen vuoden saavutuksia. Ja nämä saavutukset ovat siitä lähtien yhä lisääntyneet.

Hallitusohjelma asetti päätehtäväkseen Unkarin kansan aineellisen ja henkisen elintason kohottamisen, kaikkea tähänastista suurisuuntaisemman hyvinvoinnin kukoistamisen. Tämä ohjelma ei ole vain hallituksen vaan koko Unkarin kansan elämän ohjelma. Se teki talouselämämme edelleenkehittämisen avainkysymykseksi maatalouden kehittämisen sen vuoksi, että tyytyväinen ja hyvinvoipa talonpoikaistomme voisi luoda elintarvikkeiden runsauden suuren ja voimakkaan liittolaisensa, työväenluokan sekä uskollisen auttajansa, sivistyneistön pöydälle. Samaan aikaan teollisuuden uudelleenryhmittelyssä pääsi

etualalle kevyen teollisuuden ja elintarviketeollisuuden kehittäminen. Jo vuoden 1953 toisella puoliskolla lisättiin vuoden ensimmäiseen puoliskoon verrattuna kevyen teollisuuden sijoituksia 169,9 prosentilla ja elintarviketeollisuuden sijoituksia 203,5 prosentilla.

Hallituksen hintapolitiikan seurauksena markkinahinnat olivat marraskuussa 1953 13,3 prosenttia alhaisempia kuin vuoden 1952 marraskuussa. Hinnanalennukset merkitsevät vuodessa 1 200 miljoonan forintin säästöä väestölle. Palkkojen järjestelyyn käytetty summa on vuodessa 762 miljoonaa forinttia. Eläkkeitä lisätään 200 miljoonalla. Työsuojeluun sijoitetaan 100 miljoonaa forinttia. Talonpoikaistolle annettiin anteeksi yhteensä 1 300 miljoonan forintin arvosta tuotteissa ja rahassa maksettavia velkoja. Vuoden 1954 tulo- ja menoarviossa maatalouden kehittämiseen käytettävä summa on yli kaksinkertainen viimevuotiseen verrattuna, noin 3,6 miljardia forinttia. Sosiaaliset ja kulttuurimenot ovat nousseet miljardilla. Tulo- ja menoarviomme luonteenomaisin piirre on, että valtaosa tuloista, lähes 80 prosenttia, ei muodostu väestön veroista vaan valtion yritysten voitoista.

Miljoonien työtätekevien aineellisen elintason kohoaminen kehittyy tähän suuntaan edelleen vielä nopeampaa vauhtia.

Kulttuurin alalla Unkarin henkinen elämä on vapautumisen jälkeen kehittynyt mittaamattomasti.

Unkarin teatterien ohjelmistossa on suurten ulkolaisten klassikoiden Shakespearen, Molièren, Schillerin, Tolstoin, Gorkin, Shawn ym. ohella myös niitä Unkarin kirjallisuuden klassikoita, jotka ennen vapautumista sananmukaisesti haudattiin edistyksellisten, humanististen ja sosiaalisten mielipiteittensä vuoksi.

Aikaisemmin sensuroitiin Unkarin suurinta runoilijaa, Sándor Petöfiä, jota eräs ulkomaalainen elämäkerrankirjoittaja on sanonut lyriikan Shakespeareksi. Sodan aikana ei edes sallittu seppelöidä hänen patsastaan. Nyt Unkarin nykyisen lyriikan lahjakkain runoilija, Ranskan kulttuurin suuri ihailija ja tuntija, kaksi kertaa Kossuth-palkinnon saanut Gyula Illyés on kirjoittanut Petöfistä tehdyn, suurta menestystä saavuttaneen värielokuvan käsikirjoituksen. Unkarin kansallislaulun ja monen muun kuolemattoman musiikkiteoksen säveltäjää Ferenc Erkeliä kuvaava filmi on suorittanut todellisen voittokulun koko maassa. Hiljattain esitettiin uusin unkarilainen historiallinen filmi, joka elävöittää erään Unkarin kunniakkaimman riippumattomuustaistelun, 1700-luvun kurutsi-ajan episodeja, muun muassa ruhtinas Ferenc Rákóczin hahmon. Elokuvat, näytelmät, taideluomukset, romaanit ja oppikirjat valmistuvat hengessä, joka pyrkii luomaan kulttuurille uuden sisällön: todellisen, isänmaallisen kansanhengen.

Unkarin kulttuurin tason nousua osoittaa vakuuttavasti korkeakouluopiskelijoiden vuosi vuodelta kasvava lukumäärä. Unkarissa on nyt yli kolme kertaa enemmän korkeakouluopiskelijoita kuin vuonna 1938. Eikä vain enemmän korkeakouluopiskelijoita, enemmän yliopistoja ja korkeakouluja kuin ennen sotaa, vaan myös enemmän oppikouluja, kansakoulujen oppilaita, lastenseimiä ja -tarhoja. Kaikki lomanviettopaikat Unkarin vuoristossa sekä Balatonin, Tonavan ja Tiszan rannoilla palvelevat nyt työtätekevien virkistystä.

Unkarissa on kulttuurilla nykyään valtava joukkoperusta. Vuosisataiseen piittaamattomuuteen, aineelliseen ja henkiseen takapajuisuuteen vajonneissa kylissä ei ole vapautuksen jälkeen syttynyt vain sähkövalo teille ja taloihin, vaan myös kulttuurin valo ihmisten mieliin ja sydämiin. Unkarin työtätekevä kansa on muuttunut yhä enemmän lukevaksi ja, mikä merkitsee samaa, yhä ajattelevammaksi kansaksi. Se ei kuluta vain paljon enemmän leipää, lihaa ja sähköä, vaan myös paljon enemmän kirjoja, sanoma- ja aikakauslehtiä.

Juuri sen vuoksi, että Unkarin kansa on lukeva ja ajatteleva kansa, se saattaa syvästi tuntea huhtikuun neljännen päivän historiallisen merkityksen. Sen vuoksi se kykenee selvästi erottamaan, mikä on vanhan kansanvastaisen järjestelmän ja nykyisen poliittisen, yhteiskunnallisen ja kansantaloudellisen järjestelmän ero. Sen vuoksi se osaa pitää arvossa kaikkia niitä oikeuksia, arvoja, parempaa elämää ja ihmisarvoa, jotka se on saanut vapaudelta. Sen vuoksi se juhlii hartaasti, syvin tuntein ja tietoisena huhtikuun neljännen kansallista juhlapäivää.

Huhtikuun neljäs ei ole vain Unkarin kansan vapautumisen, sen paremman elämän alituisen aineellisen ja henkisen kohoamisen juhla, vaan myös rauhan juhla. Kansa, joka on kärsinyt niin raskaita veriuhreja, mittaamattomia aineellisia menetyksiä kahdessa imperialistisessa maailmansodassa, osaa todella pitää arvossa ja palavasti rakastaa rauhaa. Onhan rauha uuden, vapaan ja kauniin elämän luomisen elävä alkuaine, ehdoton edellytys, välttämätön kuin ilma. Unkarin kansa on ylpeä siitä, että Budapestissä lausuttiin Maailman Rauhanneuvoston vetoomus koko ihmiskunnalle, jotta se vaatisi kansainvälisen jännityksen lievittämistä neuvottelujen kautta ja suurvaltojen rauhallista sovintoa.

Unkarin kansan rauhantahto on hallituksen ulkopolitiikan perusta. Tämän ulkopolitiikan periaatteet määritteli ministerineuvoston puheenjohtaja tammikuun 23. päivänä pitämässään puheessa seuraavasti: ”Me omalla vartiopaikallamme, vaatimattomien voimiemme mukaisesti teemme kaikkemme maamme ja muiden maiden välisten rauhallisten

suhteiden sekä keskinäiseen ymmärtämykseen ja molemminpuolisten etujen kunnioittamiseen perustuvan hedelmällisen yhteistyön hyväksi. Tämä on rauhanpolitiikkamme suurin päämäärä, minkä takana on työtätekevän kansanmme taipumaton rauhantahto."

Tämä Unkarin kansan taipumaton rauhantahto, palava rauhanrakkaus on saavuttanut suurenmoisia tuloksia vapautuksen jälkeen. Kun Unkarin miljoonat työtätekevät tervehtivät huhtikuun neljättä, vapautuksen juhlapäivää, he eivät vain iloitse saavutetusta vapaudesta, vaan sanovat myös ylpeän tietoisina osoittautuneensa tämän vapauden arvoisiksi.

Vuoden 1953 tilinpäätös

Unkarin tilastollinen keskustoimisto julkaisi äskettäin katsauksensa vuodelta 1953. Se valaisee seikkaperäisesti Unkarin kansantalouden kehitystä sekä väestön aineellista ja sivistyksellistä tasoa.

Katsauksen mukaan nousi Unkarin teollisuuden tuotanto 1953 edelliseen vuoteen verrattuna 11,8 %:lla. Tuotannon sisäisessä rakenteessa tapahtui merkittäviä muutoksia, joiden perustana on Unkarin työväenpuolueen keskuskomitean ja Unkarin kansantasavallan ministerineuvoston määrittely teollisuustuotannon tavoitteista. Väestön elintason yhä nopeammasta kohottamisesta aiheutui tuotantovälineitä valmistavan raskaan teollisuuden kehityksessä vähäinen hidastuminen, kun taas kulutustavaroita valmistavan kevyen teollisuuden ja elintarviketeollisuuden tuotanto kasvoi.

Tämän tuotantosuunnitelmien muutoksen teki mahdolliseksi edellisten vuosien aikana tapahtunut valtava teollinen kehitys. Unkarin raskas teollisuus tuotti vuonna 1953 21,3 miljoonaa tonnia hiiltä — vuonna 1938 tuotanto oli vain 9,5 milj. tonnia — 4,6 miljardia kilowattia sähkövirtaa (vuonna 1938 1,4 miljardia kw) ja 1,5 miljoonaa tonnia terästä (v. 1938 800 000 tonnia). Kasvaneen tuotantovoimansa ansiosta raskas teollisuus kykenee varustamaan muut teollisuudenhaarat ja maatalouden yhä suuremmalla raaka-ainemäärällä, koneilla ja muilla laitteilla.

Tämä tekee mahdolliseksi kevyen- ja elintarviketeollisuuden kehityksen jouduttamisen ja kulutushyödykkeiden tuotantomäärien kohottamisen.

Unkarin tekstiiliteollisuus tuotti 1953 209 miljoonaa neliömetriä puuvillakangasta — nahkateollisuus 8,4 miljoonaa paria jalkineita. Yhden ainoan vuoden aikana nousi nylonsukkien tuotanto 163,4 %:lla, sokerin tuotanto 71,2 %, oluen 34,9 % ja makeisten 18,3 %. Menestysten ohella esiintyi myös puutteellisuuksia. Niinpä esimerkiksi rakennusteollisuus — vaikka se pystyikin kohottamaan asuinrakennustuotantoa 24 %:lla — ei onnistunut täydellisesti toteuttamaan uudistussuunnitelmaansa, jonka puitteisiin kuuluvat valtion omistamien asuinrakenusten sekä sisäpuoliset että ulkoiset korjaustyöt. Laatutason paranemisesta huolimatta ei joidenkin käyttötarvikkeiden laatu vielä vastannut yleisön kasvavia vaatimuksia. Puutteiden poistamista edistämään valmistui vuoden 1953 aikana lukuisia uusia tehtaita ja laitoksia — niiden joukossa lääketehdas, maidonjalostuslaitos, leipätehtaita, jäähdyttämöjä jne. Sekä vanhat että myös uudet tehtaat ryhtyivät valmistamaan monia sellaisia tarvikkeita, joita tähän mennessä ei ole Unkarissa ollut tarjolla. Muun muassa aloitettiin streptomycinin, verenvähyyttä torjuvan kristallisoidun vitamiinin, sähkökäyttöisen hiilenluontikoneen, hiilenkuljetuskoneen samoin kuin monien uusien vaatetustarvikkeiden ja elintarpeiden valmistus.

MAATALOUDEN KEHITYS

Viime vuonna maatalous jäi suhteellisesti katsoen jälkeen teollisuuden nopeasta kehityksestä. Sen vuoksi pitää kansandemokratian hallitus Unkarin kansantalouden nykyisessä kehitysvaiheessa maatalouden kehittämistä suurimerkityksellisenä avainkysymyksenä. V. 1953 käytettiin huomattavia summia maatalouden perushankintoihin. Muun muassa saivat Unkarin kylät 1 216 kombainia, 670 sitomakonetta sekä useita tuhansia traktoreita ja muita koneita. Valtion traktoriasemat suorittivat 1953 yli kahden ja puolen miljoonan hehtaarin alalla talonpoikien maataloustyöt konevoimin — mikä on 30 % enemmän kuin 1952, mutta kuitenkin hieman vähemmän kuin asetettu tavoite.

Työtätekevien talonpoikien tuotantotahtoa kohotettiin myös valtion myöntämin erittäin merkittävin avustuksin. Niinpä talonpojilta esim. poistettiin rästiin jääneet verot ja heidän verojaan sekä luovutusvel-

vollisuuksiaan alennettiin. Valtion kone- ja traktoriasemat alensivat konetyöstä perittäviä maksuja 24—36 %. Eläinlääkintä on tehty maksuttomaksi ja edelleen on alotettu laajamittainen valtion lainaustoiminta, jonka puitteissa talonpojat mm. voivat rakentaa viljasiiloja pitkäaikaisten luottojen turvin.

Koneistetun muokkauksen, lisätyn keinolannoituksen ja suotuisten säiden ansiosta maatalouden tuotanto kohosi vuonna 1953. Korjuutyöt tuottivat 7,2 miljoonaa kaksoissentneriä viljaa, 7,3 miljoonaa kaksoissentneriä perunoita, 13,9 miljoonaa kaksoissentneriä maissia ja 12,8 milj. kaksoissentneriä enemmän kuin 1952.

KULUTUKSEN NOUSU

Teollisuuden ja maatalouden tuotannon kohoamisen seurauksena sai väestö lisääntyvän määrän hyödykkeitä kulutukseensa.

Kansantalouden kehityksen yhteydessä syntyi jälleen useita uusia työläiskaupunkeja, minkä johdosta työntekijäin ja toimenhaltijain luku nousi 175 000 hengellä 2 410 000 henkilöön. Palkannauttijain lukumäärän kasvun ja eri tahoilla suoritettujen palkankorotusten ansiosta työläisten ja toimenhaltijain saama kokonaispalkkatulo nousi 14,2 %. Talonpoikien tulot kasvoivat hyvän sadon ja erilaisten valtion myöntämien avustusten johdosta. Vuoden kuluessa hallitus pani toimeen kaksi hintojen alennusta, jotka merkitsivät väestölle puolentoista miljardin forintin kokonaissäästöä.

Tämä kaikki luonnollisesti kohotti väestön ostovoimaa ja johti kulutuksen lisääntymiseen. Niinpä vuonna 1953 kulutettiin esim. 18 % enemmän sokeria, 23 % enemmän lihaa, 24 % enemmän rasvaa, 15 % enemmän ruokaöljyä ja margariinia sekä 15 % enemmän makeisia kuin edellisenä vuonna. Teollisuustuotteista myytiin esim. 23,6 % enemmän miesten päällystakkeja, 9,4 % enemmän naisten päällystakkeja, 10,7 % enemmän naisten kenkiä, 16,4 % enemmän lasten kenkiä, 12,1 % enemmän radiolaitteita, 18,3 % enemmän taloustavaroita ja 37,8 % enemmän hienosaippuoita kuin 1952.

Kulutustarvikkeiden tuotannon kohottamisesta annetut hallituksen säädökset tuottivat jo vuoden 1953 jälkipuoliskolla huomattavia tuloksia lisäten samalla kertaa sekä tavaroiden runsautta että kulutusta huomattavassa määrässä. Niinpä vuoden 1953 jälkipuoliskolla toimitettiin väestön käyttöön esim. 13 miljoonaa kiloa sokeria, 6 miljoonaa kiloa rasvaa, 5 miljoonaa kiloa lihaa, 729 000 paria nahkakenkiä, 290 000 neliömetriä flanellia ja 205 000 neliömetriä kampalankakangasta enemmän kuin vastaavana aikana edellisenä vuonna.

SOSIAALISIA JA SIVISTYKSELLISIÄ SAAVUTUKSIA

Vuoden 1953 sosiaalisista saavutuksista ansaitsee ammatillisen sosiaalivakuutusjärjestelmän kehitys erityistä huomiota. Tämän vakuutusmuodon eduista sai nauttia 1938 tuskin kolmannes väestöstä — 1953 nousi maksutonta vakuutusturvaa nauttivien henkilöiden luku 62 prosenttiin maan väestön kokonaismäärästä. Syntyneiden luku lisääntyi 1953 noin 20 000:lla. Luonnollinen väestönlisäys oli tuona vuonna suurempi kuin aikaisemmin neljäänkymmeneen vuoteen. Lastenseimipaikkojen lukumäärä nousi 40 %:lla.

Sivistyksellisellä alalla omistivat kansandemokratian hallitusviranomaiset entistä suurempaa huomiota kahdeksanluokkaisen yleisen koulun kehittämiseen. Lukuisia nykyaikaisia kouluja rakennettiin, mutta opetushuoneistojen luku on vielä riittämätön. Monin paikoin koulutyö on ollut pakko jakaa aamu- ja iltapäivävuoroihin. Keskikoululaitoksen kehitystä kuvastaa, että vuonna 1953 suoritti keskikoulututkinnon 37 % enemmän oppilaita kuin v. 1952. Korkeakoulu- ja yliopistotutkinnon suoritti 6 100 opiskelijaa — kuusinkertainen määrä vuoteen 1949 verrattuna. Unkarilaisen yhteiskunnan sivistyksellinen kehitys ilmenee myös siitä seikasta, että 1953 painettiin 25 % enemmän kirjoja kuin edellisenä vuonna ja että perustettiin 150 uutta kulttuuritaloa sekä 540 uutta kansankirjastoa. Elokuvissa kävijäin luku nousi 72 miljoonaan. Myös radioluvan haltijoiden määrä nousi 22 %:lla — 1 080 000:een. Radioasemien joukko lisääntyi uudella 135 kilowatin lähetysasemalla. Ja myös Unkarin urheilu sai omistukseensa lukuisia uusia urheilukenttiä ja muita laitoksia: valmistuivathan vuoden 1953 aikana Budapestin kansanstadion, jonka katsomoihin mahtuu 80 000 ihmistä, sekä 37 000 henkilön katsomolla varustetun "Vörös Lobogó" (Punainen lippu) stadionin uudisrakennus.

ERÄÄN UNKARILAISEN KOMITAATIN VAIHEET

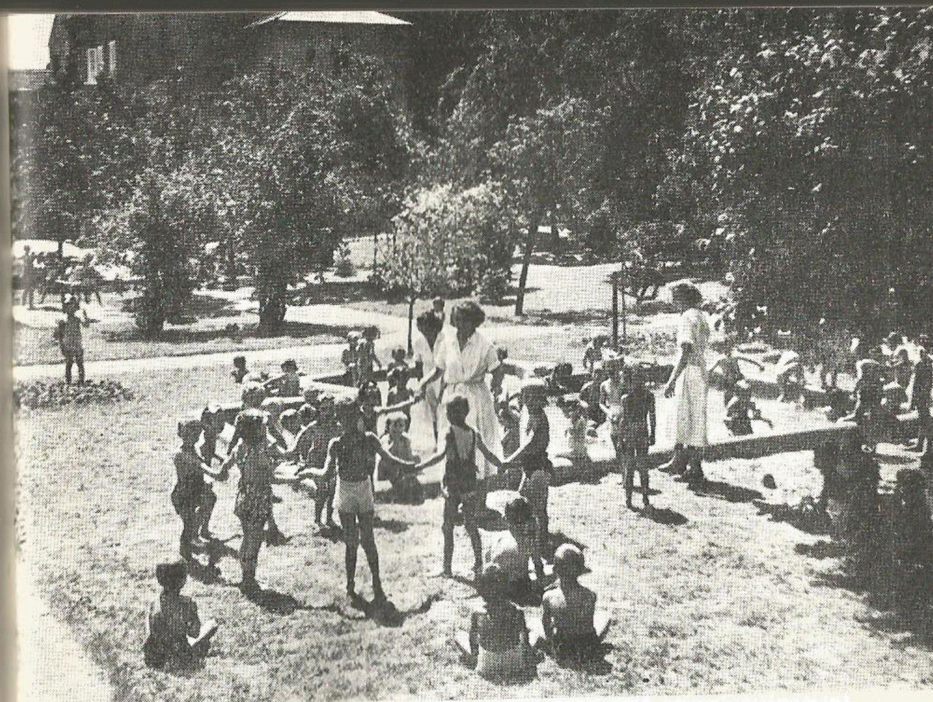
vapautuksesta nykypäiviin

Eräs Unkarin 19. komitaatista, Vas'in komitaatti sijaitsee maan länsiosassa Itävallan ja Jugoslavian rajojen muodostamassa kulmauksessa. Sen pinta-ala on noin 3 300 neliökilometriä ja siinä asuu noin neljännesmiljoona ihmistä. Sen länsiosassa kohoavat Alppien viimeiset rinteet, mutta komitaatin korkein kohta, Irottkö on vain 883 metriä merenpinnasta. Itäinen osa on alankomaata, jota halkovat useat pikku joet ja purot. Komitaatti ei ole suuri eikä pieni, sen luonto on vaihtelevaa ja sen asukkaat ovat suurelta osalta unkarilaisia, joskin joukossa on jonkin verran kroaatteja ja saksalaisia. Vas'in komitaatti kuuluu maan keskitason komitaatteihin, se ei ole kehitykseltään ensimmäisten joukossa, mutta ei myöskään kovin takapajuinen.

Mitä muutoksia maan vapauttaminen on tuonut tämän unkarilaisen komitaatin elämään? Miten sen väestön elämä on muuttunut? Vastaus näihin kysymyksiin ei ole suinkaan vaikea. On vain tarkasteltava avoimin silmin tätä komitaattia, sen kaupunkeja ja kyliä ja pian on vastaus kirjoitettuna sen uusien tehtaiden ja asuintalojen seiniin ja kukoistaviin viljapeltoihin.

Näkymä Szombathelyn kaupungin vanhasta osasta.

Rautatieläisten lapsia päiväkotinsa puutarhassa Szombathelyn kaupungissa.

Komitaatin suurin rikkaus on hedelmällinen maa

Vas'in komitaatin maaperä tuottaa runsasta satoa, vaikka se on hiukan hapan ja siinä on vähän kalkkia. Päätuotteista, erilaisista viljakasveista saadaan erittäin runsaita satoja. Mutta kenelle tämä kaikki kuului aikaisemmin?

Komitaatin omistussuhteet välittömästi vapautusta edeltäneenä aikana puhuivat mykkinä numeroina, mutta sitä kaunopuheisemmin muutoksen välttämättömyydestä. Komitaatin alueella oli 78 138 pienviljelijän omistuksessa kaikenkaikkiaan 190 618 hehtaaria maata samalla kun 963 tilanomistajalla, ts. 1,2 prosentilla kaikista maanomistajista oli 137 870 hehtaaria omistuksessaan. Vapautuksen jälkeen tuli kolmas osa komitaatin viljelyspinta-alasta jaettavaksi. Maanviljelijöiden ikivanha toive oli käynyt toteen.

Sen jälkeen on kehitys joutunut uuteen vaiheeseen, sillä useat työtätekevät talonpojat ovat löytäneet tien kollektiiviseen suurviljelykseen muodostaen tuotanto-osuuskuntia.

Vas'in komitaatissa saatiin vuonna 1953 keskinkertainen sato. Vehnän keskimääräinen sato esim. oli 8 500 kiloa jochia kohden (joch = 0,57 hehtaaria), mutta esim. Györvárin "Uusi elämä"-nimisessä tuotanto-osuuskunnassa saatiin talvivehnästä 15 500 kilon keskimääräinen sato jochia kohden.

Viimeisten kolmen vuoden aikana on tuotanto-osuuskuntien ja valtiontilojen happamia maita parannettu kalkkiliejulla yhteensä 7 500 hehtaarin suuruiselta alalta. Uuden hallitusohjelman mukaisesti tullaan vuonna 1954 kalkitsemaan 6 900 hehtaaria, vuonna 1955 7 500 hehtaaria ja vuonna 1956 8 600 hehtaaria maata. Hallitus antaa viljelijöille ilmaiseksi maanparannukseen tarvittavat aineet ja hyvittää heille myös rautatiekuljetuksesta tulevat kustannukset.

Komitaatin alueella tullaan keinokastelu järjestämään 1 150 hehtaaria käsittävälle viljelysalueelle, joka suurimmalta osalta on tuotanto-osuuskuntien hallussa. Kastelutalouden järjestämisen suurta merkitystä osoittaa, että Körmendin valtiontila sai kuivana kesänä v. 1952 sokerijuurikkaasta 35 000 kilon keskisadon jochia kohden. Pecölin yksityistalonpojat saavat kastelluilta pelloiltaan jatkuvasti 3 500 kilon heinäsadon jochilta.

Maatalouden kehittämisohjelman puitteissa tullaan komitaatin alueella paikallisia vesistöjä hyväksi käyttäen liittämään kastelutalouden piiriin noin 7 500 hehtaaria maata. Suunnitelma edellyttää, että jokainen tuotanto-osuuskunta, jonka alueella on vesistöä, rakentaa kastelulaitoksen 8—12 hehtaaria varten.

Työtätekevien talonpoikien elintaso on komitaatissa perusteellisesti muuttunut vapautuksen ansiosta, se ei ole koskaan aikaisemmin ollut niin korkealla kuin nyt. Ajat, jolloin he ahersivat yötä päivää tilanomistajan tai rikkaan talonpojan ikeessä ansaitakseen niukan leipäpalasensa, ovat työtätekevälle talonpojalle nyt vain raskas muisto. Hallitusohjelman toteuttaminen yhä nopeuttaa olosuhteiden parantamista. Sárvárin maatalouskomitean puheenjohtaja, yksityistalonpoika István Szakács on päättänyt hankkia kahden lehmänsä lisäksi vielä kaksi ja sitä paitsi hän aikoo kalkita happamat maansa, jota varten hän on jo tilannut maksuttoman kalkkiliejun.

Koneistaminen oli Unkarin maataloudessa aikaisemmin aivan tuntematonta. Suurten ja keskisuurten tilojen omistajat eivät tarvinneet koneita, koska ihmistyövoima oli uskomattoman alhaisten palkkojen takia halvempaa käyttää kuin koneet. Vas'in komitaatin maanviljelijät ovat nykyisin suurelta osalta vapautetut raskaasta työstä, sillä auraus, kylväminen ja sadonkorjuu suoritetaan useimmilla paikoilla koneellisesti. Tätä tarkoitusta varten on komitaatissa 13 kone- ja traktoriasemaa.

Siipikarjaa eräässä Rábahidvégin tuotanto-osuuskunnassa.

Vuonna 1950 oli näillä asemilla vain 80 traktoria, mutta vuonna 1953 jo 313.

Yhä laajeneva teollisuus väestön palvelukseen

Vas'in komitaatissa oli aikaisemmin joitakin teollisuuslaitoksia. Vuoden 1935 tilaston mukaan komitaatissa oli silloin 101 käynnissä olevaa ja 10 seisovaa teollisuuslaitosta. Nämä "teollisuuslaitokset" olivat kuitenkin suurimmalta osalta pienyrityksiä, joissa oli vähän työläisiä ja nekin epäsäännöllisesti. Kaupungeissa, joissa oli jonkin verran teollisuutta, kuten Szombathelyssa, Sárvárissa ja Szentgotthardissa, kuuluivat maleksivat työttömät tavanomaiseen katukuvaan. Kolmekymmenluvulla oli sadoittain ihmisiä työttömänä. Sárvárin keinosilkkitehdas lopetti yht'äkkiä toimintansa ja muissakin tehtaissa työt lopetettiin pitkiksi ajoiksi, niin että työttömyys jatkuvasti lisääntyi. Sárvárista lähti noihin aikoihin kokonaisia siirtolaisjoukkoja Belgiaan ja Ranskaan.

Maan vapauttamisen jälkeen komitaatin teollisuus on kehittynyt nopeasti. Hallitusohjelman toteuttamisen yhteydessä on komitaatin teollisuuden merkitys nostettu etualalle. Tämä teollisuus on suurimmaksi osaksi kevyttä teollisuutta. Szombathelyn kenkätehtaassa on otettu käytäntöön liukuhihnasysteemi. Erilaisia konekorjauspajoja on perustettu. Korjauspajojen työläiset ei-

vät pyri ainoastaan kohottamaan työnsä tuottavuutta vaan myöskin varustamaan liina- ja hampputehtaat erinomaisin konein. Szombathelyn puuvillatehdas on laatinut uudet suunnitelmat tuotannon laadun parantamiseksi ja sen määrän korottamiseksi. Muissakin komitaatin teollisuuslaitoksissa on tapahtunut jatkuvaa kehitystä. Esim. Szombathelyn maanviljelyskonetehdas on saanut uusia tiloja, mm. uudet pukeutumis- ja peseytymissuojat työläisilleen. Laivakorjaamon vanhat koneet on korvattu uusilla. Szombathelyyn on vielä perustettu uusi leipätehdas ja naisten vaatetustehdas. Köszegin vuodevaatetehdas ja liinatehdas ovat saavuttaneet hyviä tuotantotuloksia. Vasvárissa, jossa aikaisemmin ei ollut mitään teollisuuslaitoksia, on komitaatin sahalaitoksesta muodostettu suuri puunjalostustehdas.

Vapautus toi mukanaan myös vilkkaan kulttuurielämän

Koko komitaatissa oli vuonna 1945 vain 17 huonosti varustettua kulttuuritaloa. Vapautus toi myöskin tällä alalla uuden elämän ja uutta henkeä. Vuonna 1952 oli Vas'in komitaatissa jo 102 kulttuuritaloa ja vuonna 1953 tämä luku kohosi 126:een. Kulttuuritalot vastaavat entistä paremmin tarkoitustaan ja niistä on tullut kyläläisten toinen koti. Kulttuuritalo muodostaa kylän kulttuurikeskuksen, jossa pidetään kansantajuisia tieteellisiä esitelmiä, esitetään elokuvia ja näytelmiä. Niiden välityksellä tuodaan taide ja tiede syrjäisimpiinkin kyliin ja niiden suojissa kyläläisten itsensä muodostamat sadat kulttuuriryhmät huolehtivat viihdytyksestä. Nämä ryhmät pitävät tärkeimpänä tehtävänään vanhojen kansantapojen, -laulujen ja -tanssien vaalimista ja kehittämistä.

Jokaisessa komitaatin kaupungissa on lukio ja oppilaskoti. Vapautuksen jälkeen perustettiin Celldömölkiin, Körmendiin ja Sárváriin lukiot, Vasváriin sairaanhoitajataropisto, Köszegiin lastentarhanopettajaopisto ja maatalouldellinen teknikum ja Szombathelyyn maataloudellinen ja koneteollisuuden teknikum sekä oppilaitos terveydenhoitohenkilöstöä varten.

Samanaikaisesti yleisen kulttuurikehityksen kanssa paranee väestön terveydenhoito. Szombathelyn sairaalaan perustettiin uudet osastot keuhkokirurgiaa, radiumhoitoa ja keskoshoitoa varten. Joka vuosi perustetaan uusia lastenseimiä ja päiväkoteja. Suuria summia pannaan äitiys- ja lastenhuoltoon. Esim. Szombathelyyn on perustettu kahdeksan äitiysneuvolaa.

Entistä onnellisempi elämä kuvastuu myöskin Szombathelyn väestötilastosta. Vuonna 1938 solmittiin kaupungissa 331 avioliittoa ja samana vuonna syntyi 337 lasta. Vuonna 1952 astui 508 paria aviosäätyyn ja lapsia syntyi 1 528. Vuonna 1953 ovat vastaavat luvut vielä suuremmat, avioliittoja solmittiin 518 ja lapsia tuli maailmaan 2 038, mikä on kuusi kertaa niin paljon kuin vuonna 1938.

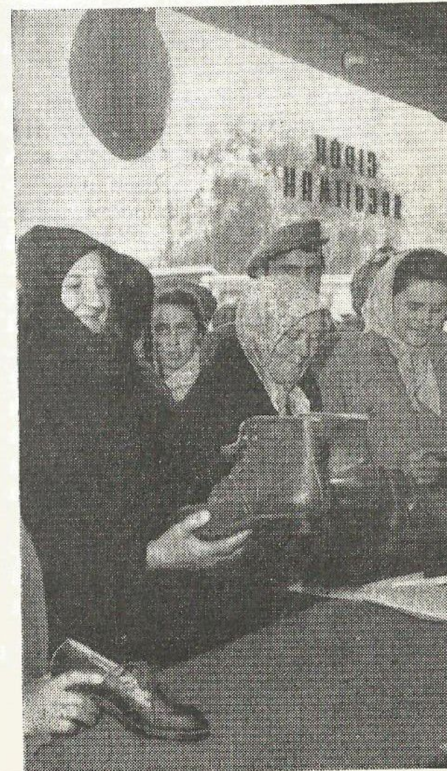
Nämä luvut ovat puhuvana osoituksena kohonneesta hyvinvoinnista ja väestön lujasta uskosta tulevaisuuteen!

Mistä kaikesta unkarilainen talonpoika kiittää vapautusta

Pellot ovat vielä lumen peitossa, mutta tielle ovat helmikuun auringon säteet jo loihtineet vettä ja liejua. Vielä muutamia vuosia sitten oli jalankulkija tällaisella säällä vajota liejuun Ceglédbercelinkin tiellä. Vuonna 1953 kuitenkin rakennettiin kivetyt jalkakäytävät, niin että voimme kuivin jaloin kulkea matkan kansanneuvoston talosta János K. Szabón kotiin, sen jälkeen kun olimme umpimähkään valinneet hänen nimensä yksityistalonpoikien luettelosta.

Talossa vallitsee vilkas hyörinä. János K. Szabó, mies parhaassa iässä, selittää meille heti syyn

Hyvät ovat ajat, kun voi niin paljon hankkia, sanovat Unkarin talonpojat. Kuvassa talonpoikaisvaimoja kylämarkkinoilla.

touhuun: talossa valmistellaan hänen tyttärensä Ilonkan häitä. Kiireestä huolimatta isäntä ystävällisesti pyytää meitä astumaan sisään siistiin ja kauniiseen tupaan. Hän kutsuu myös molemmat poikansa ottamaan osaa keskusteluun, mutta perheen naisväki jää ahkeriin puuhiinsa keittiön puolelle ryhtyen valmistamaan myös meille tarjottavaa.

Keskustelumme pääsee hitaanpuoleisesti vauhtiin, sillä isäntämme ei ilmeisesti mielellään puhu menneistä ajoista. Sitten kielten kannat kuitenkin laukeavat, ja jo muutamissa lyhyissä minuuteissa näemme edessämme kuvan unkarilaisen pienviljelijän elämästä ennen vapautusta.

János K. Szabó omisti silloin vain 2 ½ jochia (1 jochi = 0,57 ha) maata. Luonnollisestikin se oli riittämätön ala tuottamaan elatusta tälle suurelle perheelle, joten perheen pään — ja usein myös hänen vaimonsa — oli käytävä palkkatöissä. Useimmiten K. Szabó työskenteli läheisessä taimitarhassa, mutta silloin kun siellä ei ollut työtä tarjolla, hän työskenteli erään suurtalollisen tilalla. Perheen elintaso ei suinkaan ollut erityisen korkea, koskapa hän ei edes parhaina vuosina pystynyt hankkimaan kolmelle lapselleen kunnollisia pukuja — aikuisista puhumattakaan.

Sitten tuli vapautus ja maareformi, jossa János K. Szabó sai viisi jochia lisämaata, niin että hänen omistuksessaan on nyt 7 ½ jochin ala. Ja tuosta 7 ½ jochista on yhden jochin ala hedelmäpuutarhana, mikä tällä viljavalla seudulla merkitsee suurta pääomaa!

Maan jaosta on kulunut 9 vuotta ja noina 9 vuotena on K. Szabón perhe päässyt sellaisiin tuloksiin — perheen kaikkien jäsenten ahkeran ponnistelun avulla — että perheen päämies voi puhua niistä nyt oikeutetulla ylpeydellä — vaikkakin hänen suurimpana ylpeytenään ovat edelleenkin hänen kolme lastaan: kaksi poikaa ja yksi tytär.

Toinen poika József auttaa isäänsä talon hoidossa ja opiskelee sivutöikseen maataloudellisia kysymyksiä kirjoista ja ammattilehdistä. Gyurki ja Ilonka ovat astuneet opin tielle. Juuri siitä, että hän on voinut täyttää tuon lastensa toiveen, János K. Szabó tuntee suurinta iloa. Nyt 19-vuotias Ilonka opiskelee opettajatarseminaarissa ja valmistuu syksyllä. Hänen sulhasensa on erään maanviljelyskoulun opettaja.

Gyurki opiskelee Budapestin teknillisessä korkeakoulussa lukien rakennusinsinööriksi. Harteikas, päivettynyt poika suhtautuu opintoihinsa vakavasti ja on edistynyt niissä erinomaisesti. Sen lisäksi hän on soveltanut saamaansa oppia jo käytäntöön täällä kodin piirissäkin: poika suunnitteli uuden maissinsäilytysaitan

ja myös rakensi sen — yhdessä isänsä ja veljensä kanssa. Siihen voidaan varastoida 10 kaksoissentneria maissia.

János K. Szabó siirtää puheensa lastensa opinnoista ja maissiaitan rakennustyöstä tyttären myötäjäisiin. Hän myös näyttää ne meille: kamari on täpösen täynnä Ilonkan huonekaluja ja vaatevarastoa. Ruoka-aitassa on häntä varten 35 litraa rasvaa, 3 kinkkua, toistakymmentä pitkää makkaraa, komeita kyljyksiä, hillotölkkejä, marmelaadia, makarooneja sekä monenlaisia muita herkkuja odottamassa poiskuljetustaan. Ja lopuksi vielä polkupyörä, jolla lahjalla Józsi tulee ilahduttamaan lankomiestään.

Vanhemmat eivät toki ole unohtaneet itseäänkään: János K. Szabó on ostanut itselleen kaksi pukua, saappaat ja nauhakengät, ja hänen vaimonsa on muun muassa saanut hienon villaliinan, jollaista hän on jo 15 vuoden ajan toivonut. Juuri nyt aiotaan myydä muutamia sentnereitä maissia ja ostaa niistä saaduilla radoilla opiskelijapojalle kauan toivottu tummansininen puku.

K. Szabón perhe on myös erittäin ylpeä karjastaan. Pikku kammiossaan on yhdeksän kanaa ahkerassa hautomapuuhassa, ja rouva Szabó laskee saavansa haudonnan tuloksina noin 120—150 kananpoikaa sekä vähintään 60—75 hanhea ja ankkaa. Ja vaikka hän on jo tammikuussa täyttänyt sianlihan luovutusvelvollisuutensa antaen teurastamoon kaksi lihavaa possua, on läävän asukkaiksi jäänyt vielä neljä röhkijää.

Kiertomatkamme viimeinen käyntipaikka on talli. "Vuonna 1945 meillä ei ollut muuta karjaa kuin yksi vuohi, nyt meillä on kolme hevosta ja kaksi lehmää", János K. Szabó selittää tyytyväisenä. Ja täti Julia — isännän äiti, joka on jo yli kahdeksankymmenen vuoden ikäinen — lisää puolestaan: "Minä ja mieheni emme kyenneet koko elämämme aikana ostamaan kolmea hevosta — János on hankkinut nämä neljässä vuodessa. On hyvät ajat, kun voi niin paljon hankkia."

"Niin, hyvät ovat ajat", János K. Szabó nyökkää myöntäen. Sitten hän kääntyy puoleemme ja lisää: "Teidän ei pidä ajatella, että minä kylässämme olen ainoa, joka olen vaurastunut. Vilkaiskaapa vain toisiakin talonpoikaistaloja, niin näette kyllä, että hän joka ahkerasti työskentelee, saa siitä myös palkintonsa."

Jättäessämme hyvästit János K. Szabó saattaa meitä pihalle, ja kun olemme jo muutaman metrin päässä menossa, hän vielä huutaa jälkeemme:

"Tulkaapa ensi vuonna tänne uudelleen. Silloin näette, kuinka paljon jälleen olemme yhden ainoan vuoden aikana päässeet eteenpäin."

Sztálinvárosin uusien talojen nuorimpia asukkaita pihakeinuissaan. Viereisellä sivulla ylhäällä kaupungin asuntotaloja, alakuvassa ryhmä eri alojen myymälöitä keskikaupungilla.

LASZLO SZABO:

Sztálinváros juhlii vapautuksen vuosipäivää

Unkarin kansan suurin kansallinen juhlapäivä on huhtikuun neljäs päivä, vapautuksen juhla. Myös maan ensimmäisessä sosialistisessa teollisuuskaupungissa, Tonavan rannalla sijaitsevassa Sztálinvárosissa valmistaudutaan viettämään suurta päivää arvokkaalla tavalla.

Jokainen huhtikuun 4. päivä muistuttaa kaupungin asukkaita, rakentajia suurista menestyksistä. Huhtikuun 4:ntenä 1950 olivat kau-

pungin rakennustyöt olleet vasta vähän aikaa käynnissä. Siihen mennessä oli valmistunut katu, joka nykyisin yhdistää tehtaan kaupunkiin. Tehtaan rakennustyöt oli juuri aloitettu: nopeassa tahdissa suoritettiin maankaivuutöitä lähinnä johto- ja voimansiirtoverkoston luomiseksi. Kaupunkiin nousi tilapäisrakennuksia kuin sieniä sateella. Ensimmäinen elintarvikevarasto ja ensimmäinen ravintola avattiin.

Huhtikuun 4. päivänä 1951 kohosivat jo maasta solakat sähköpylväät 20—25 metrin korkuisina. Voimalaitoksen 50 tonnia painavat ja 50 metrin korkuiset, tehtaassa valmistetut pylväsrivistöt oli asennettu paikoilleen. Kaupungissa oli avattu uusia liikkeitä, ja yksistään tuona yhtenä ainoana päivänä muutti yli sata perhettä uusiin viihtyisiin, kaikin mukavuuksin varustettuihin asuntoihinsa.

Huhtikuun neljäntenä 1952 oli sekä tehdaskompleksin että kaupungin yleiskuva levittäytynyt täyteen laajuuteensa. Monet uudet rakennukset olivat käyttökunnossa. Niiden valmistumista oli juuri juhlittu. Martin-uunin rakennuksen takana Dunaföldváriin johtavan tien varrella levitti koksitehdas eri suuntiin haarovia siipirakennuksiaan. Voimalaitoksen betonipilarien ohella oli aloitettu sulattimon rakennustyö. Ahkerat työläiskädet olivat suorittaneet tulenkestäviä tiiliä valmistamaan tulevan tehtaan 18 rakennuksen perustustyöt. Entä sitten kaupunki? Uusia asuintaloja oli otettu käytäntöön, uudet elintarvike- ja lihakaupat odottivat ostajia runsain tavaravalikoimin. Ensimmäinen elokuvateatteri, johon mahtui tuhat katsojaa, oli avattu. Ulkoilmateatteri oli valmis, samoin uusi tavaratalo, jossa on myös ravintola ja konserttisali. Kuohuvalle elämälle tarjoutui iloisia huveja, virkistystä työn jälkeen.

Huhtikuun neljäntenä päivänä 1953 juhlivat kaupungin asukkaat jälleen uusien rakennusten valmistumista. Tuona päivänä luovutettiin käyttöön 600 uutta asuinhuonetta, leipätehdas, pesulaitos ja kolmikerroksinen, uudenaikainen, loistavasti varustettu sairaala. 15 uutta myymälää, yksi kahvila, yksi sokerileipomo ja yksi uusi ravintola oli avattu. Useat tuhannet ihmiset kävivät katselemassa äsken avattua museota ja tuhannet virtasivat uudelle urheilukentälle ja konserttisaliin hakemaan virkistystä. Tehtaiden taholla pantiin käyntiin voimalaitos ja tulenkestävien tiilien tehdas. Sulattimon 72 metrin korkuinen savupiippu ja monet rakennukset olivat valmiit, ja masuunin rakentaminen oli aloitettu. Niin kehittyi ja kasvoi kaupunki rakentajiensa sankarillisen työn ansiosta. Joka ainoa huhtikuun 4. päivä oli kaupungin asukkaille virstanpylväs uusiin voittoihin.

Vuoden 1954 huhtikuun neljättä päivää varustautuvat Sztálinvárosin rakentajat ja asukkaat vastaanottamaan vielä suuremmin juhlallisuuksin kuin ennen, sillä alkavathan sekä sulattimo että Martin-uuni tänä vuonna toimintansa ja lukuisat tehdaskompleksin lisärakennukset ovat valmiina käyttöön. Kaupungissa on edelleen avattu 14 uutta liikehuoneistoa, joissa on tarjolla runsaasti monenlaisia tavaroita. Kaupungin toinen hotelli ravintoloineen, johon mahtuu 200 vierasta, uusi sokerileipomo ja kahvilähettimö ovat valmistuneet. Huhtikuun neljäntenä 1954 luovutetaan Sztálinvárosin asukkaitten käyttöön jälleen 500 uutta asuinhuoneistoa.

Tuohon juhlaan valmistautuvat nyt liikkeitten ja tehtaitten työläiset, tehtaitten ja kaupungin rakentajat. He valmistavat lahjoja ja muistoesineitä, joissa vertauskuvallisesti esitetään viisivuotista kamppailua, sosialistisen kaupungin rakennustyön jokaista vaihetta.

Tulenkestäviä tiiliä valmistavan tehtaan rakentajat — jotka sen jälkeen ovat rakentaneet myös malmisulattimon — valmistavat tiilitehtaan 18 rakennuksen mallin ja lahjoittavat sen Sztálinvárosin museolle muistoksi suuresta luomuksestaan. Tehdaskompleksin työläiset syövyttävät teräksensinisille metallilevyille niiden insinöörien ja työläisten nimet, jotka ovat nuo monet rakennukset luoneet.

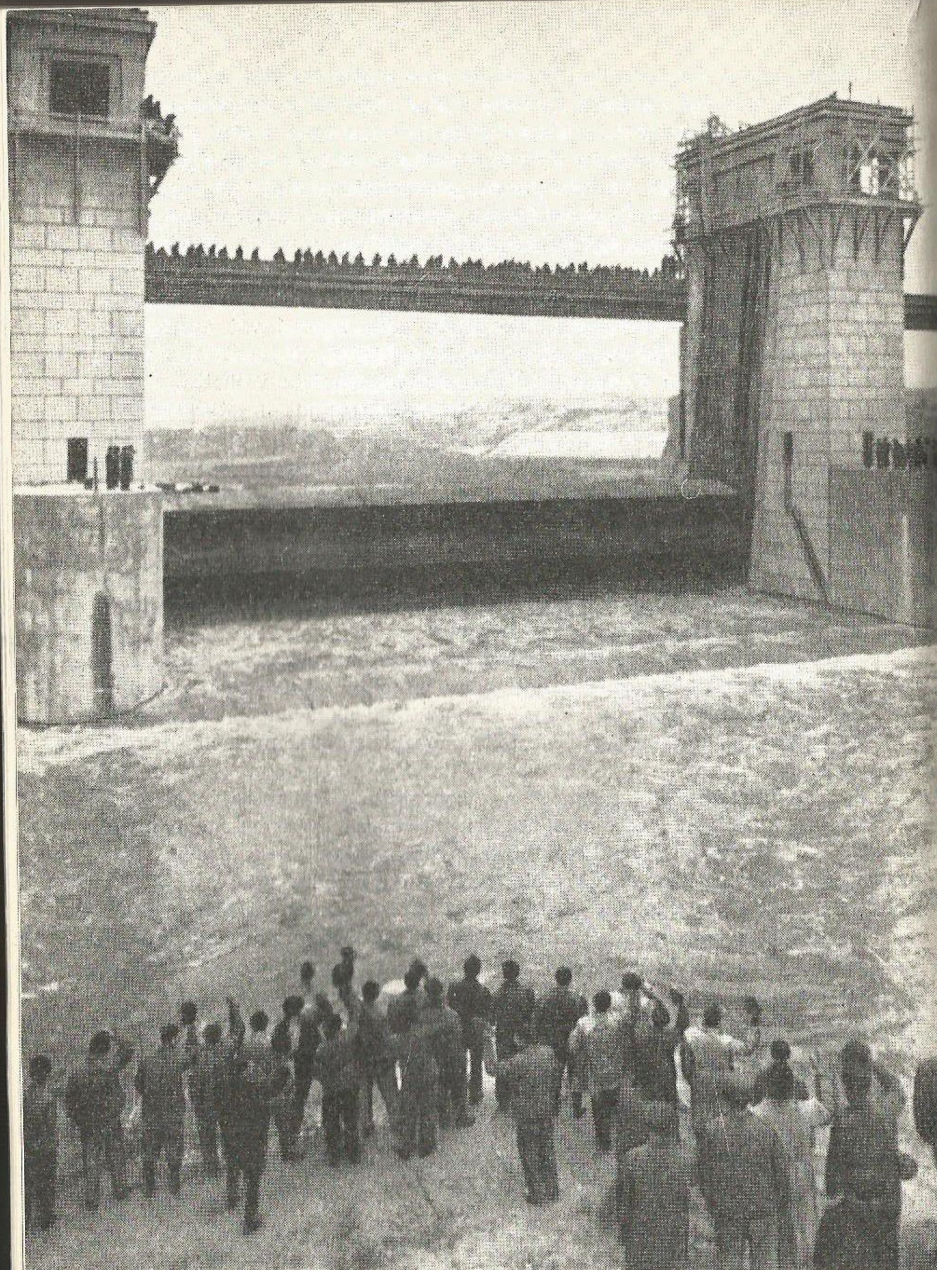
Lapset, jotka ovat tulleet maailmaan Sztálinvárosissa ja ovat nyt 4—5 vuoden ikäisiä, opettelevat runoja ja lauluja, jotka kertovat Sztálinvárosin työtätekevien saavutuksista.

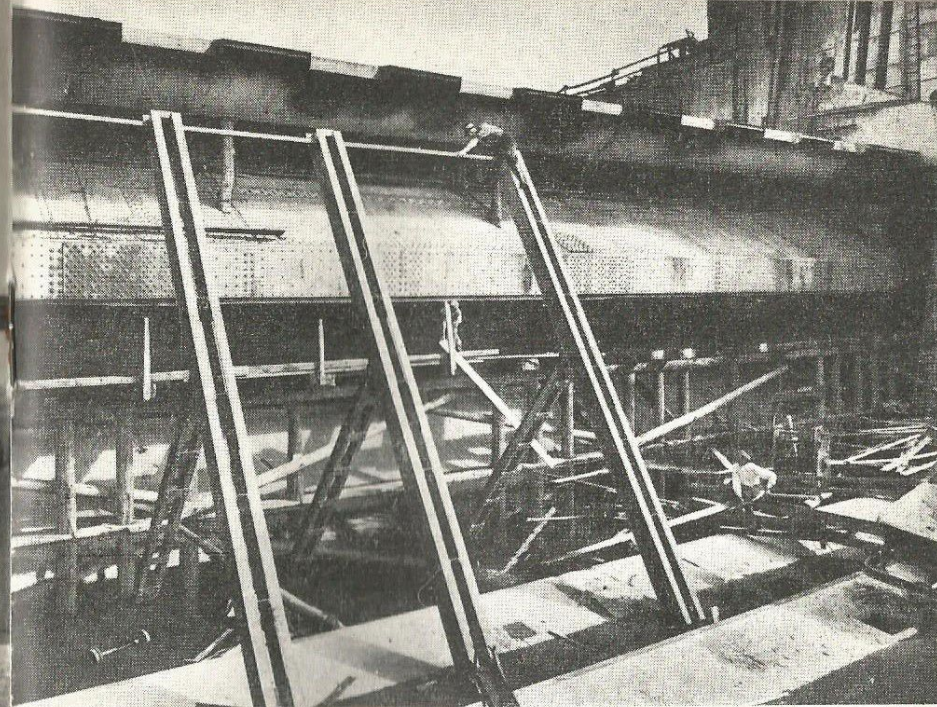
Eri tehtaitten puusepänvertaissa valmistetaan lukuisia erilaisia esineitä, joita työläiset tulevat antamaan lahjoina toisilleen ja parhaille työntekijöille: pöytäkellon kuoria, savuke- ja sikaarilaatikoita, sikaarinimukkeita, koristelippaita ja mitä monenlaisimpia muita lahjatavaroita.

Ulkoilmateatteria laajennetaan ja somistetaan. Puistossa, missä teatteri sijaitsee, työt ovat jo vilkkaassa käynnissä. Valmistellaan myös innolla laivakeinua, nukketeatteria, pyöräilyrataa ja karusellia, niin että pienokaisetkin voisivat iloita suuresta juhlapäivästä.

Huhtikuun neljäntenä 1954 järjestetään kaupungin kaikkien 22 000 työtätekevän yhteinen juhla. Yhdessä he ovat kaupungin rakentaneet ja yhdessä he iloitsevat voitoistaan ja vapaasta, onnellisesta elämästä, mihin huhtikuun 4. päivä 1945 avasi heille mahdollisuudet.

Huhtikuun neljäntenä 1954, vapautuksen yhdeksäntenä vuosipäivänä katsovat Unkarissa sekä nuoret että vanhat lämpimin tuntein ja ihaillen maansa ensimmäisen sosialistisen ~~kaupungin~~ rakentajiin. Uusia asuintaloja, kouluja, lastentarhoja ja tavarataloja nousee kaikkialle: Unkarin kansa tahtoo elää rauhassa, toivoo rauhaa. Unkarin kansa ei hetkeksikään unohda, että Sztálinvárosin kaltaisia kaupunkeja voidaan rakentaa vain rauhan vallitessa.

Viime vuoden lopussa avattiin Tiszalökin patolaitteiden sulkuportti. Betonipilarien välissä olevat 33 metrin levyiset sulkuluukut patoavat Tiszan veden. Tiszan 8 metriä kohonnut vesi virtaa itään samansuuntaisena kuin patolaitoksen luota alkava uusi 100 km pituinen pääkanava. Viereisellä sivulla kuva padon avajaisista, yllä sulkuportti rakennusvaiheessa.

TISZALÖKIN VESIVOIMALAITOKSEN PATO VALMISTUNUT

Unkarin kuivimmille seuduille, janoisille tasangoille virtaavat Tiszajoen hedelmöittävät vedet uusia kastelukanavia pitkin.

Neljä vuotta sitten aloitettiin Tiszan keskijuoksulla Tiszalökin patolaitteiden, vesivoimalaitoksen ja laivakulun mahdolliseksi tekevien kanavalaitteider rakennustyöt. 600 metrin pituinen osa Tisza-jokea laajennettiin ja kaivettiin 35.000 neliömetrin suuruiseksi säiliöaltaaksi. 207 pumppulaitteen toiminta teki mahdolliseksi, että patolaitteiden perustukset voitiin ulottaa 14 metriä joen vedenpinnan normaalitasoa alemmaksi.

Tiszalökin patolaitteiden tärkeimpänä tehtävänä on toimittaa vettä aron kastelukanaviin. Se myös tekee mahdolliseksi laivojen kulun Tisza-joen ylä- ja keskijuoksulla. Lisäksi toimittaa padon yhteyteen rakennettu voimalaitos sähkövirtaa lukuisille Itä-Unkarin teollistuvien kaupunkien tehtaille sekä varustaa useat kylät sähkövirralla.

DEBRECEN

Pohjois-Unkarin suurin kaupunki

Debrecen on Pohjois-Unkarin suurin kaupunki, sen sivistyksellinen, teollinen, maataloudellinen ja liikenteen keskus, jossa on yli satatuhatta asukasta.

Kaupunki perustettiin vesistöjen ympäröimästä suoperäisestä seudusta kohoaville mataliille kukkuloille.

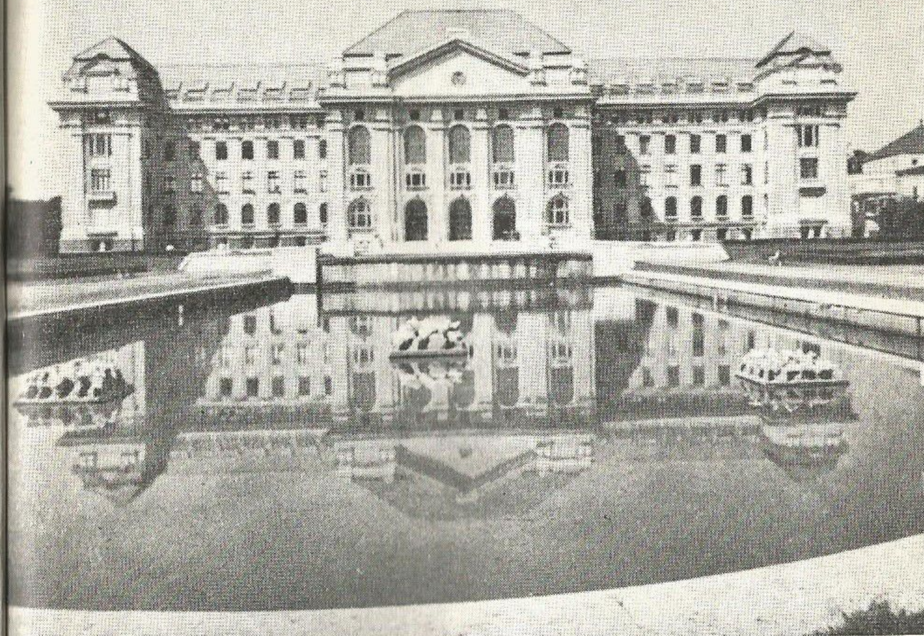
Turkkilaisten valtakaudella, 16. ja 17. vuosisadalla ympäristön suojattomat asutuskeskukset joutuivat turkkilaisten valloittajien hyökkäysten uhreiksi. Tuhotut alueet olivat sen jälkeen Debrecenin kaupungin hallinnassa, joten sen alue valtavasti laajeni: kaupungin pinta-ala on vielä nykyään lähes kaksi kertaa niin laaja kuin Budapestin ja Lontoon alueet yhteenlaskettuina. Tuolla avaralla alueella asusti enimmäkseen vain paimenia; siellä paimensi kuuluisa Hortobágy, Debrecenin paimen, satatuhantisia karjalaumoja. Niistä debreceniläiset saivat huomattavia tuloja myymällä Länsi-Eurooppaan (etupäässä Saksaan) kysyttyä unkarilaista naudanlihaa.

Englantilainen matkailija Robert Townson kuvaili vuonna 1793 Debreceniä Euroopan suurimmaksi kyläksi. Townson piti kaupunkeina vain sellaisia paikkoja, joita ympäröivät linnoitusmuurit ja joissa oli korkeita kivitaloja. Debrecenissä ei kuitenkaan ollut lainkaan muureja, ja sen vaatimattomat rakennukset olivat puutarhojen ympäröimiä. Kaupungin nimen kieltäminen Debreceniltä ei kuitenkaan tehnyt tyhjäksi tosiseikkaa, että Debrecenin asukkaat olivat maailmaa nähneitä kauppiaita, jotka ulkomaanmatkoiltaan eivät tuoneet kotipaikalleen ainoastaan tavaroita vaan myös aatteita. Niin saapuivat uskonpuhdistuksen opit jo 16. vuosisadalla Debreceniin, ensimmäiseksi lutherilaisuus, sitten Zwinglin opit ja lopuksi — nykyisin valtasijalla oleva — kalvinismi. Kalvinismi juurtui kaupunkiin niin syvästi, että 17. vuosisadalla Debrecenin siihen saakka katolinen väestö viimeistä miestä myöten kääntyi reformistiseen uskoon. Sen johdosta ruvettiin Debreceniä nimittämään "kalvinilaisten Roomaksi" tai "Unkarin Genéveksi".

Debrecenin väestön keskuudessa vallitsi aina itsetietoinen, riippumattomuutta vaativa ajatustapa. Siellä rakastettiin voimakkaasti vapautta ja oltiin aina valmiita astumaan taisteluun kansakunnan vapauden puolesta. Kaupungin maineikkaimmat päivät liittyvätkin vuosien 1848—49 vapaustaisteluun. Kun maan pääkaupunki oli joutunut itävaltalaisten joukkojen käsiin, siirtyi vapaan Unkarin hallitus Debreceniin. Siellä myös pidettiin huhtikuun 14:ntenä ne maapäivät jotka julistivat Habsburgien suvun menettäneen oikeuden hallita Unkaria. Tuon suurimerkityksellisen historiallisen tapauksen näyttämönä oli reformeerattu Suurkirkko.

Toisessa maailmansodassa tuottivat sotatoimet ja ilmapommitukset kaupungille suuria vaurioita. Myös kuuluisa Suurkirkko vaurioitui pahoin. Vapautuksen jälkeen Unkarin hallitus korjautti tuon historiallisen rakennuksen entiselleen ja se kohoaa jälleen paikallaan Debrecenille tunnusmerkillisenä entisaikojen symboolina.

Joulukuussa 1944, kun Unkarin vapautuksen hetki oli koittamassa, Debrecenistä jälleen tuli hallituskaupunki. Puoliksi vapautetun maan väliaikainen hallitus valitsi toimipaikakseen Debrecenin; siellä myös perustettiin itse-

Lajos Kossuth-yliopiston päärakennus Debrecenissä.

näisyysrintama. Siten liittyi Debrecenin nimeen myös eräs Unkarin kansan historian käännekohta.

Maan vapautuksen jälkeen aloitettiin jälleenrakennustyöt. Vanhat tehdaslaitokset, kuten rautatievaunu- ja huonekalutehdas, aloittivat jälleen toimintansa. Samalla kertaa nuo vanhanaikaisiksi käyneet tehtaat uusittiin: korihuonekalutehdas, tekstiilitehdas ja kulkuvälinetehdas saivat uudet rakennukset ja koneet. Viisivuotissuunnitelma loi Debreceniin lääketieteellisten kojeiden tehtaan, pukutehtaan, autokorjaamon ja lisäksi monia paikallista tarvetta palvelevia yrityksiä, kuten leipätehtaan, kuljetusliikkeen, lukkotehtaan ja terästakomon. Myös eräs suurenmoinen Unkarin lääketeollisuuden uusi luomus, Hajdun alueen lääkeainetehdas, sai kotipaikkansa Debrecenissä. Erään metsikön puiden keskellä kohoaa tämä Euroopan uudenaikaisimpiin kuuluva lääketehdas, joka valmistaa myös penisilliiniä. Uusi kuulalaakeritehdas ei ole vielä aivan valmis, mutta tehtaan tuotanto on jo kuitenkin aloitettu.

Debrecenin kasvot muuttuvat nykyisin nopeasti: kaupunki leviää teollistamisen ansiosta yhä laajemmalle. Mutta ei ainoastaan kaupungin ulkokuva ole muuttumassa, vaan myös sen asukkaiden elintavat. Sitä osoittaa kaupungin teattereiden yhä kasvava yleisömäärä, äskettäin avattu viides elokuvateatteri

Debrecenin kaupungin keskustaa. Oikealla vanha raatihuone, taustalla kuuluisa reformeerattu Suurkirkko, missä Unkarin vallankumoukselliset maapäivät 14. 4. 1849 julistivat Habsburgien menettäneen Unkarin kruunun. Kirkko vaurioitui pahoin toisessa maailmansodassa, mutta on hallituksen toimesta jälleen entisöity.

ja kirjaston osakseen saama ilahduttava mielenkiinto.

Kun kaupunki on maataleusseudun keskipiste, pyrkii se myös maatalouden alalla toteuttamaan suuria tehtäviä. Eräs noista suurista maataloudellisista tehtävistä on aromaisen, soodapitoisen Hortobágyn laidunseudun, 50.000 jochin (28.670 hehtaarin) laajuisen alueen viljelykseen ottaminen. Tuo alue oli ennen rehevä, vetinen laidunmaa, joka kuitenkin on ojituksen avulla kuivattu ja saatu sen ilmasto muuttumaan. Ensimmäisen ja toisen maailmansodan välisenä aikana Hortobágy oli eräänä ulkomaalaisten matkailijain käyntipaikkana; heille näytettiin sitä "puszta-romantiikan" viimeisenä jäännöksenä. Tuon kuivuneen ja autioituneen alueen multa on nykyisin vallattu viljelykselle keinokastelun ja suojametsävyöhykkeiden avulla. Pusztalla on nyt riisivainioita sekä kalalammikkoja ja siellä harjoitetaan sikojen ja siipikarjan hoitoa.

Maatalouden kehittämispyrkimyksiä palvelevat myös Debreceniin perustettu uudenaikainen siipikarjanjalostamo ja meijeri.

Entisinä aikoina ei Debrecen ollut ainoastaan Tiszan itäpuolella olevan alueen kaupallinen, vaan myös sen sivistyksellinen keskus, ja tuota perinnettä vaalitaan ja kehitetään myös nykyisessä kaupungissa. Kaupungin laidassa, metsäisessä ympäristössä kohoavat Debrecenin yliopiston nykyaikaiset rakennukset, mahtava päärakennus ja klinikka. Ylioppilaat tulevat Debrecenin ja sen ympäristön nuorison keskuudesta, ensi sijassa työtätekevien talonpoikien joukosta. Debreceniä on tapana nimittää myös koulujen kaupungiksi, ja täydellä syyllä. Onhan siellä yliopiston lisäksi kolme yleistä oppikoulua, musiikkiopisto, opettaja- ja opettajatarseminaari sekä yhdeksän teknillistä opistoa (ammattikoulua).

Myös Debrecenin kirjallinen elämä ansaitsee huomiota. Kaupungin nimeen liittyy monia maineikkaita unkarilaisen kirjallisuuden perinteitä. Debrecenin henkisen elämän keskuksena toimi vuosisatoja vuonna 1550 perustettu reformeerattu kollegio, jonka etevillä professoreilla oli suuri vaikutus Unkarin tieteeseen ja kirjallisuuteen. Kollegion muurien suojissa saivat kasvatuksensa useat huomattavat unkarilaisen kirjallisuuden edustajat, joiden joukosta nimekkäimpinä mainittakoon vain Mihály Czokonai Vitéz, Petőfin edeltäjä, "Ludas Matyin" tekijä Mihály Fazskas, Unkarin kansallishymnin runoilija Ferenc Kölcsey ja eräs Unkarin suurimmista realistisista kirjailijoista, myös tiedemiehenä tunnettu Zsigmond Móricz. Debrecenin nykyinen, toimelias nuori kirjailijakaarti julkaisee muun ohella omaa kirjallista aikakauslehteä, jonka nimenä on "Épitünk" (Me rakennamme).

Aina loppuunmyydyt kaupunginteatterin ooppera-, teatteri- ja operettinäytännöt ovat osoituksena jatkuvasti kohoavasti sivistystasosta. Teatteri antaa näytäntöjä myös ympäristön suurissa kylissä ja on siten muodostunut Tiszan itäpuolisen seudun sivistykselliseksi keskipisteeksi. Teatterin palveluksessa on etevä taiteilijakunta; myös Unkarin yleisradio välittää usein Debrecenin kaupunginteatterin esityksiä.

Debrecenin kaupungin eteen ovat avautuneet rajattomat kehitysnäköalat. Itäisen pääkanavan rakentaminen ja mahdollisuus käyttää hyväksi Tiszalökin vesivoimalaitoksen tarjoamaa energiaa tulevat voimaperäisen, keinokasteluun nojautuvan maanviljelyksen kautta yhä enemmän muuttamaan koko sen alueen luonnetta, joka leviää Tisza-joen itäpuolella. Ja tuo muutos tulee tietenkin kohottamaan seudun luonnollisen keskuksen, Debrecenin merkityksen yhä korkeammalle.

Näin elävät tavalliset ihmiset Unkarissa

Budapestiläinen pienliikkeenharjoittaja

Vilkasliikenteisen József-kadun varrella Budapestissa on vieri vieressä liikkeitä, tavarataloja, konditorioita, pikku kahviloita ja elokuvateattereita. Ferenc Pentzin radio- ja sähkötarvikeliike József-kadun numerossa 62 ei ole näistä liikkeistä suurimpia eikä kauneimpia, mutta sen omistaja, suoraryhtinen noin nelissäkymmenissä oleva pienliikkeenharjoittaja on syystäkin ylpeä työpajastaan, jossa korjataan radioita, gramofoneja, sähkölie-

Radiomekaanikko Ferenc Pentz ja hänen vaimonsa ottavat vastaan korjattavaksi tuotua leikkisilitysrautaa. Asiakas on 2. luokan oppilas Róbert Farkas.

siä, silitysrautoja ja jääkaappeja, sillä hän on huolellisella työllään saavuttanut lähiseudun asukkaiden luottamuksen ja arvonannon.

Pitkänomaisessa liikehuoneessa on kattoon saakka ulottuvilla hyllyillä radiovastaanotin toisensa vieressä. Pentz istuu työpöytänsä ääressä ja mittaa parhaillaan erään korjattavan radion vahvistinputkia kojetaululla. Hänen vaimonsa palvelee asiakasta, nuorta rouvaa, joka on hakemassa korjattavana ollutta pölynimijäänsä.

"Tämä on meidän kotoista työnjakoamme", sanoo Ferenc Pentz hymyillen, "minä teen teknikon työt ja hankin tarpeelliset raaka-aineet, vaimoni taas huolehtii asiakkaista ja hoitaa liikkeen kassan. Näin olemme tehneet niiden kuuden vuoden ajan, jotka olen toiminut itsenäisenä liikkeenharjoittajana".

Ferenc Pentz oli vuoden 1946 loppuun mekaanikonapulaisena ja hänen vaimonsa kassanhoitajana eräässä valaisinliikkeessä. Yhteisin voimin säästämällä he saattoivat vuoden 1947 alussa toteuttaa vanhan unelmansa oman itsenäisen työpajan perustamisesta.

☆

Rouva Pentz on miellyttävän näköinen, vilkkaalta vaikuttava nainen. On vaikeata kuvitella, että hänellä on jo kahdeksantoistavuotias tytär, joka suorittaa tänä vuonna ylioppilastutkintonsa, käy balettikoulua ja on pitempi kuin äitinsä. Pyöreähkö tummatukkainen rouva Pentz palvelee asiakkaita nopeasti ja tottuneesti.

"Viime aikoina liikevaihtomme on kovasti kasvanut", rouva Pentz lausuu. Hän ottaa esille kassakirjansa ja lyhyen laskemisen jälkeen käy selville, että liikkeen kassavaihto on vuoden 1953 kymmenen ensimmäisen kuukauden aikana ollut 19 % suurempi kuin edellisen vuoden vastaavana aikana.

"Minun on huomautettava tähän", Pentz keskeyttää työpöytänsä äärestä, "että se ei suinkaan ole henkilökohtainen ansioni. Muillakin saman alan yrittäjillä on nyt enemmän työtä kuin ennen, sillä ihmiset ostavat yhä enemmän radioita ja erilaisia sähkökojeita."

Saamme kuulla, että alan työntekijöiden jälkikasvusta ei ole huolehdittu aivan siinä määrin kuin mitä työmäärän lisääntyminen edellyttäisi. Viime vuosina on ammattioppilaiden kouluttaminen keskitetty ensisijassa tehtaisiin ja siten ovat pienteollisuuden työpajat jääneet miltei ilman oppipoikia.

"Nyt asia näyttää korjautuvan", Pentz lausuu, "sillä äskettäin on annettu asetus, jonka soveltaminen edistää ammattiväen kouluttamista pienyritysten palveluksessa. Minulla on aikomuksena ottaa liikkeeseeni ammattioppilas, sillä tarvitsisin kipeästi taitavaa apulaista . . ."

☆

Tässä keskusteluvaiheessa käy ilmi, että Ferenc Pentz ja hänen vaimonsa ovat viime viikkojen aikana innokkaasti pohtineet liikkeensä laajentamista. Uuden hallitusohjelman mukaisesti valtio on ryhtynyt lainoilla tukemaan pienyritysten toiminnan rahoittamista. Valtion säästöpankki myöntää pienyrittäjille kahden vuoden maksuajalla aina 10.000 forinttiin nousevia lainoja raaka-aineiden ja koneiden hankkimista varten. Sellaisella lainalla Ferenc Pentz voisi hankkia hienomekaanisen sorvin, käämimiskoneen ja työkaluja. Rouva Pentz ei kuitenkaan halua toistaiseksi kuulla puhuttavankaan lainasta. Hänen isältään, joka oli polkupyörämonttööri, vei eräs pankki 30-luvulla koko omaisuuden, talon ja tavarat vasaran alle.

"Odotetaan ensin, kuinka Sági selviytyy lainastaan", hän ehdottaa varovasti.

Pentz selittää hymyillen, että eräs hänen ystävänsä puuseppä Pál Sági sai kaksi kuukautta sitten ammatinharjoittamisluvan ja samalla 8.000 forintin lainan itsenäisen liikkeen aloit-

Ferenc Pentz myymässä radiovastaanotinta.

tamiseksi. Saamillaan ansioilla hän on jo pystynyt lyhentämään velkaansa 700 forintilla.

"Mekin pystymme kyllä selviytymään lainasta lyhyessä ajassa", hän lausuu lohduttavasti ja lisää hymyillen: "Sitäpaitsi elämme nyt toisenlaisessa maailmassa kuin kolmekymmentäluvulla".

☆

Kuinka toisenlainen tämä maailma on, näkyy nykyisistä sairausvakuutusoloistakin. Unkarin pienliikkeenharjoittajat taistelivat seitsemänkymmenen vuoden ajan edes jonkinlaisen sairausvakuutusjärjestelmän puolesta, mutta tuloksetta. Kansandemokraattinen hallitus laajensi vuonna 1950 sairausvakuutuksen käsittämään kaikki osuuskunnissa työskentelevät pienyrittäjät ja vuoden 1953 joulukuussa tämä ulotettiin myös yksityisesti työskenteleviin pienammatinharjoittajiin.

"Tämä on suuri asia", Ferenc Pentz sanoo. "Kun joku meistä sairastuu ja joutuu olemaan sairaalassa, ei hänen tarvitse kärsiä sitä taloudellista vahinkoa, kuten ennen tapahtui . . ."

Liikkeen sulkemisaika on käsillä ja oven suojaluukku lasketaan puolittain sisäänkäyntioven eteen merkiksi siitä, että vain kaupan sisäpuolella olevia asiakkaita palvellaan, mutta uusia ei enää päästetä sisään. Kun liike on tyhjentynyt asiakkaista, tulevat valokuvat esille Pentzin taskusta ja hänen vaimonsa käsilaukusta. Niissä näkyy Pentzin perhe sulkaveneessään ja Pentz jalkapalloasussaan seniorimestaruusjoukkueessa pienammatinharjoittajien liiton urheiluseuran Spartakuksen uudella jalkapallokentällä. Huolellisesti retusoitu kuva esittää Erzsi Pentziä lumivalkoisessa balettihameessa Pienammatinharjoittajien Liiton kulttuuritalon näyttämöllä . . .

"Parin vuoden kuluttua voin jo ehkä näyttää lapsenlapseni kuvaa", rouva Pentz sanoo hymyillen samalla kun hänen miehensä puuhailee oviluukun sulkemisessa . . .

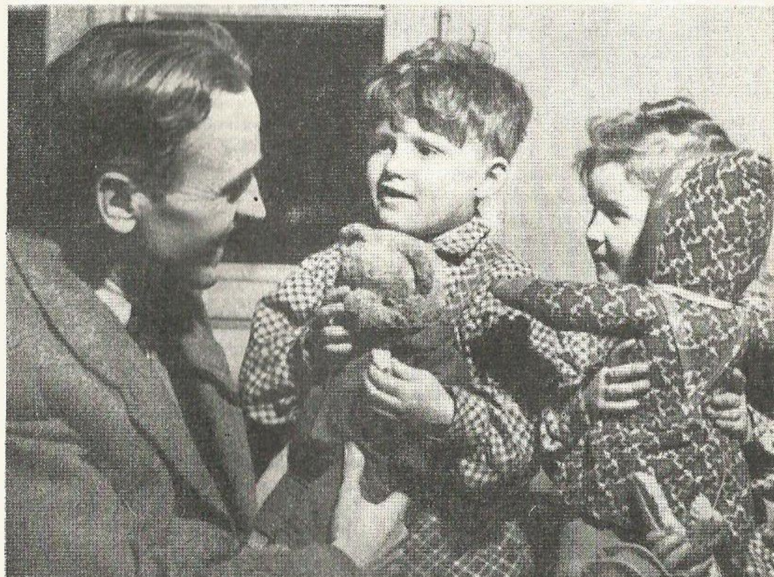
Tekstiilitehtaan kirjanpitäjä

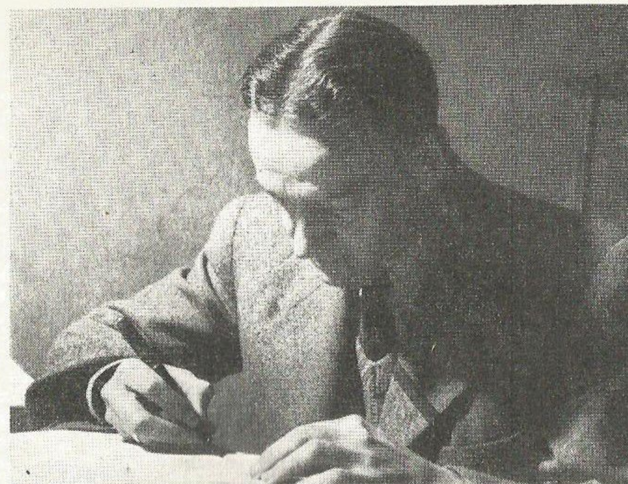
OLEN OLLUT KAKSIKYMMENTÄVIISI VUOTTA KIRJANPITÄJÄNÄ. Ne monet numerorivit, jotka olen noina kahtena ja puolena vuosikymmenenä piirtänyt pääkirjan, juoksevien tilien kirjan ja muiden tilikirjojen sivuille, ulottuisivat varmaan peräkkäiseen jonoon asetettuina maapallon ympäri. Ja kuitenkin saatoin viettäessäni muutamia päiviä sitten kaksikymmentäviisivuotisen palvelukseni juhlaa virkaveljieni kera iloisessa olutillassa rehellisin mielin sanoa, että pidän työtäni mielenkiintoisena ja viehättävänä. Joskin se muuttui mielenkiintoiseksi ja miellyttäväksi vasta muutamia vuosia sitten.

Vihreällä silmäsuojuksella ja mustasta kluutista tehdyin kyynärpääsuojuksin varustettu kirjanpitäjätyyppi kuuluu menneisyyteen. Silmälappu varjosti niin fyysillisessä kuin vertauskuvallisessakin mielessä kirjanpitäjän katsetta.

Muistan, kuinka kaksikymmentäviisi vuotta sitten, pitkän aikaa työtä etsittyäni viimein sain paikan Dreherin olutpanimon kirjanpito-osastolla ja kuinka silloin työtoverit tekivät minulle tiettäväksi, että jos halusin pitää paikkani apulaiskirjanpitäjänä, minun ei tulisi vilkuilla muualle kuin konttokuranttikirjaani. Minun ei tulisi tarkata toisia osastoja eikä pistää nenääni tuotantoa koskeviin kysymyksiin ja kustannuslaskelmiin. He sanoivat, että

Pääkirjanpitäjä Imre Simon tehtaan päiväkodin lasten seurassa.

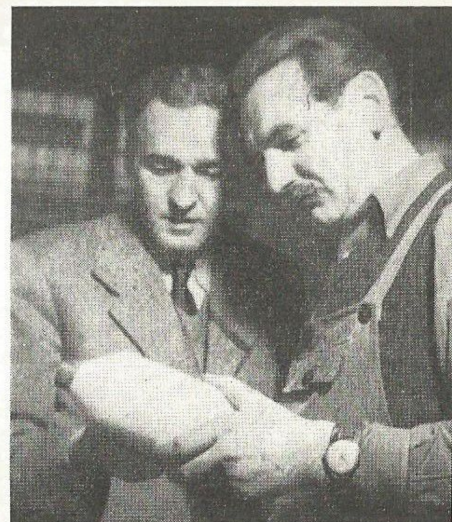

kirjanpitäjän täytyi olla "varovainen" ja tehdä sellainen tilinpäätös kuin hänen työnantajansa halusi.

Huono kirjanpitäjä olisin nykyään, jos tyytyisin olemaan pelkkänä numeronkirjoituskoneena. Minua ei tosiaankaan tyydyttäisi, jos tekisin vain päivittäiset juoksevat merkinnät kirjoihini siitä, kuinka paljon ja millaisia tekstiilejä tehtaamme tuottaa. Kiertelen joka päivä henkilökohtaisesti tehtaassa seuraamassa, kuinka kauniit pukukankaat, kretongit, höyhenenkeveät harsot, silkit, flanellit ja palttinat valmistuvat. Usein väittelen kiivaasti, mutta kuitenkin kaikessa ystävyydessä kutomomme teknillisen johtajan István Singerin kanssa kankaiden kuvioista ja tuotantokustannuksista. Ferenc Varga, joka johtaa kustannuslaskelmien laadintaa, voi kertoa, miten me kaikki yhdessä tehtaan työläisten kanssa pohdimme ankarasti, millä tavalla tuotteittemme hintoja voitaisiin jatkuvasti alentaa . . . Tarkastan myös esityksiä, joita työntekijät yhteistoimin laativat suojelulaitteiden ja muiden

Keltex-tekstiilitehtaan pääkirjanpitäjä työnsä ääressä. Alakuvassa hän (vas.) neuvottelee pääteknikko József Csernin kanssa.

sosiaalisten kysymysten kohentamiseksi. Rehellisesti sanoen: tämä kaikki ei merkitse minulle vain "menoarviota" ja laskutoimitusta,

Pieni tyttäreni on päivisin hoidossa tehtaan päiväkodissa, jonka laajentamis- ja uudistustöitä juuri parhaillaan suoritetaan useiden satojentuhansien forinttien suuruisen määrärahan turvin. Itse ruokailen tehtaan ravintolassa, jonka keittiöön muutamia kuukausia sitten hankittiin sähköllä toimivat ruoanvalmistuslaitteet ja astioiden pesukoneet.

Kirjanpitäjän työtoverien piiri — ja siten myös hänen näköpiirinsä — on suuresti avartunut. On itsestään selvää, että laajentuneiden tehtävien suorittaminen vaatii paljon suurempaa ammattitaitoa kuin mitä aikaisemmin tarvitsin. Niinpä esimerkiksi — vaikka olenkin jo vuodesta 1935 lähtien ollut tekstiilitehtaan kirjanpitäjänä — olen viime vuosien aikana opiskellut kehruun, kudonnan ja valmistuksen tekniikkaa iltakursseilla, jotka oli järjestetty johtavassa työssä toimiville. Nyt olen suorittanut myös kirjanpidon tarkastajan diploomitutkinnon: sen teki mahdolliseksi tehtaan johto, joka myönsi minulle palkallista opintolomaa työstä, niin että saatoin tarmokkaasti opiskella korkeakoulun iltakursseilla ja sitten suorittaa virallisen tutkinnon.

Kaikki tämä on tietenkin vaatinut paljon opiskelutahtoa ja myös uhrauksia. Mutta ne ovat palkinneet itsensä. Nykyisin, pääkirjanpitäjänä toimiessani olen johtajan ja yli-insinöörin kanssa teollisuuslaitoksen kolmantena johtajana. Kuukausittain voin palkkana ja palkkioina "kirjata" omalle tililleni yli kolmetuhatta forinttia.

Ja kun nyt tässä "tilitän" elämäni myönteisiä puolia, tulkoon myös mainituksi viisitoista vuotta kestänyt onnellinen avioliittoni ja soma kotini — jossa on vain se vika, että se on liian etäällä työpaikastani. Sen takia saan joka aamu ja iltapäivä kuluttaa aikaani linja-autossa matkustamiseen. Toivon kuitenkin, ettei sitä kestä kauan. XI. kaupunginosaan lähelle tehdastamme rakennetaan parhaillaan uusia asuintaloja, ja toivon, että myös minun perheeni pian pääsee muuttamaan erääseen noista uudisrakennuksista.

Iltaisin kun perheemme on koolla, teemme yhdessä usein sekä isoja että pieniä tulevaisuudensuunnitelmia. Vaimoni puhuu minulle odottamaamme asunnonvaihtoon liittyvistä seikoista ja laskee milloin voimme suorittaa seuraavan ison "koti-investoinnin", pianon oston. Pieni tyttäremme on nimittäin hyvin musikaalinen ja saa syksyllä kuusi vuotta täyttäessään ryhtyä opettelemaan pianonsoittoa. Myös omat mielisuunnitelmani liittyvät musiikkiin. Jo kuukausia ennen esityksiä mieltäni askarruttavat oopperat, joiden näytäntöihin meillä on tilatut paikat. Koetan aina todellisella metsästäjän innolla hankkia pääsylippuja oopperaesityksiin ja konsertteihin, mikä ei muuten olekaan helppo tehtävä, koska niin laajat väestöpiirit tuntevat suurta mielenkiintoa kaikkia musiikkitilaisuuksia kohtaan.

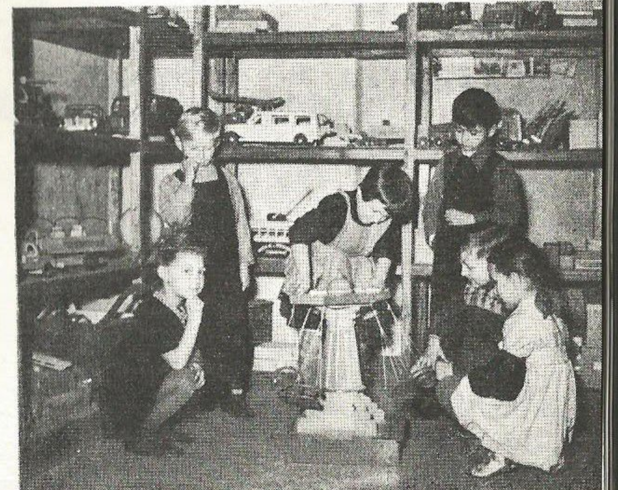
Näin kuluvat päivänäni rauhan työssä ja perheeni piirissä.

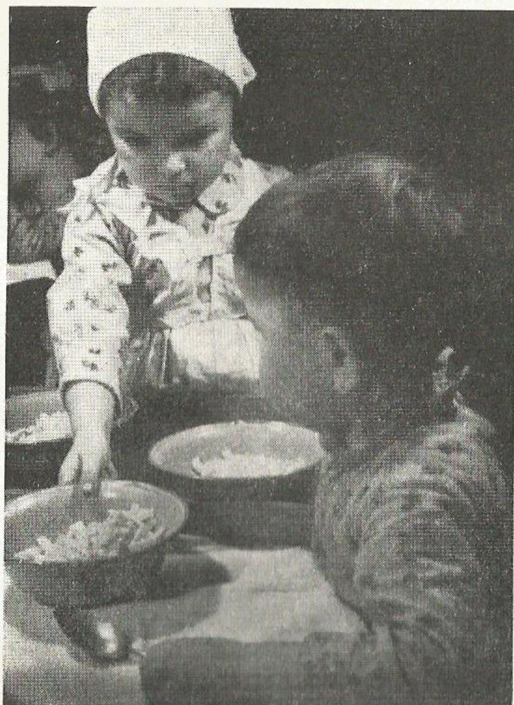

Käymme lasten päiväkodissa

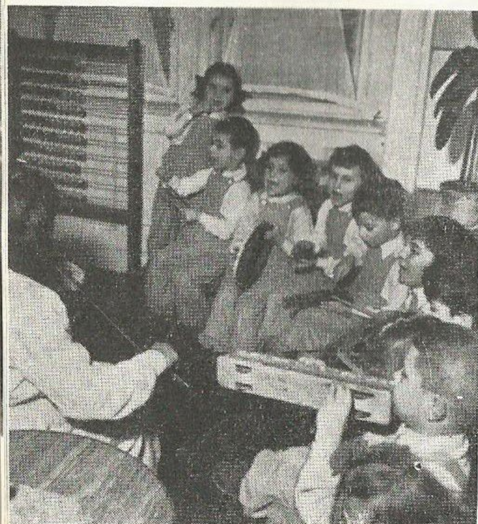
"Lasten toiseksi kodiksi" nimitetään Unkarissa päiväkoteja, joissa lapsia hoivataan sillä aikaa, kun heidän vanhempansa ovat työssä. Paljon surua ja huolta aiheutti aikaisemmin, kun työläisvanhempien oli jätettävä pienokaisensa naapurien tai isompien sisarusten hoitoon. Monien lasten kohtalo oli samankaltainen kuin Dickensin pienten romaanisankarien. Nyt lasten aika kuluu kuin lentäen viihtyisissä päiväkodeissa. — Kuvamme ovat Pohjois-Unkarissa sijaitsevan Ozdin sulattojen Mátyás Rákosi-päiväkodista.

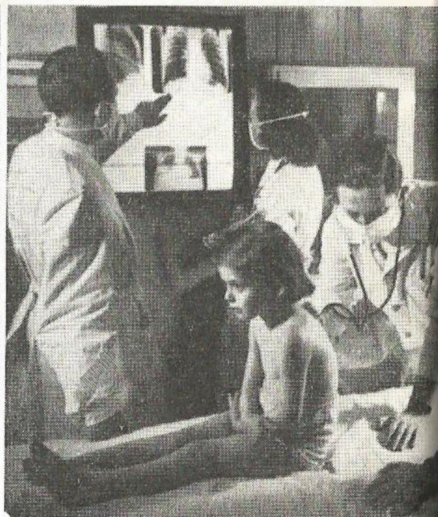

Päiväkodin lasten suurta herkkua on "tészta", joka muistuttaa hieman meikäläisiä makarooneja ja jota tarjotaan esimerkiksi hapankerman kanssa. "Pikku emäntä" valkoisine päähineineen tarjoilee tärkeän näköisenä. Jos vahinko sattuisi, ei se olisi kovinkaan vaarallista, sillä lautaset ovat särkymättömiä.

Alla vasemmalla: Päiväkodin "orkesteri" soittaa ja laulaa. Oikealla päiväkodin lapsia tuberkuloositarkastuksessa.

Kossuth-palkinnon saanut seppä Sándor Szöczei keskustelussa Vörösmarty-kadun varrella sijaitsevan tyttökoulun fysiikan opintopiirin jäsenten kanssa. Lapset näyttävät vieraalle itse valmistamiaan kojeita.

Lukukirjan tarina alkoi elää

Budapestissä, Vörösmarty-kadun varrella olevan tyttökoulun neljännen luokan oppilaat kokivat mielenkiintoisen elämyksen: heidän lukukirjansa alkoi elää. Eräs kirjan lukukappaleista kertoi Kossuth-palkinnon saaneen stahanovilaisen, MAVAG-konetehtaassa (Unkarin rautateiden konepaja) työskentelevän sepän Sándor Szöczein elämästä. Kertomus oli tytöistä niin mielenkiintoinen, että he lähettivät Szöczeille kirjeen, johon hän saapui henkilökohtaisesti antamaan vastauksen. Hän kertoi lapsille työstään tehtaassa ja siitä, kuinka hän kehitteli työnuudistusmenetelmiään. Hän kertoi tytöille myös omasta lapsuudestaan ja tyttärestään, joka on jo teknillisen opiston neljännellä luokalla, kun Szöczei itse opiskelee vasta saman koulun toisella luokalla. Hauskan keskustelutilaisuuden päättäjäisiksi lapset lahjoittivat uudelle ystävälleen punaisen pioneeriliinan ja lausuivat hänelle, ettei hän ollut heidän mielestään ainoastaan taitava seppä vaan myös erinomainen toveri.

Tibor Bitskey Jánosina elokuvassa "Rákóczin luutnantti".

Miksi meillä ei esitetä unkarilaisia elokuvia vakinaisesti

kysyivät helsinkiläiset katsojat elokuvaviikkomme näytännöissä

Tätä kirjoitettaessa Suomi-Unkari Seuran järjestämä elokuvaviikko on vasta alussaan, mutta olemme kuitenkin jo ehtineet haastatella muutamia tyytyväisiä katsojia.

Neiti Aura Lähteinen, ammatiltaan konekirjoittajatar, sattui istumaan elokuvaviikon avajaisnäytännössä vieressämme Rexin laajassa ja viimeistä sijaa myöten täyttyneessä katsomossa. Oli kiinnostavaa kuulla, mitä hän piti "Rákóczin luutnantista". Unkarilaisista elokuvista nti Lähteinen kertoi aikaisemmin nähneensä ainoastaan "Maan janon", joka oli häntä erikoisesti miellyttänyt.

— "Rakóczin luutnantissa" oli mielestäni vauhtia ja väriä, seikkailuja ja romantiikkaa, ja samalla sai hyvän käsityksen Unkarissa 1700-luvulla tapahtuneesta kansannoususta. Pidin erikoisesti nuoren Jánosin osan esittäjästä. Suomenkielinen teksti olisi kuitenkin auttanut ymmärtämään keskustelukohdat paremmin. Unkarilainen elokuvaviikko on hyvä keksintö. Mieleni tekisi kovasti muitakin viikon aikana esitettäviä filmejä katsomaan. Odotan erikoisesti "Lääkärin voittoa", jota eräs sairaanhoitajatartuttavani on suositellut.

Rouva Rauni Lahti, ammatiltaan perheenäiti, oli saanut liput sekä avajaisnäytäntöön että elokuvaan "Keväästä syyslehtien tanssiin".

— Tällaisia elokuvia toivoisin oikein vakinaisesti esitettäväksi. Miten edukseen ne eroavatkaan niistä, joita meille tänne yhtenään työnnetään. Tuntuu siltä, että kehitys elokuvien alalla on mennyt Unkarissa myrskyisästi eteenpäin viime aikoina. Näkemissäni elokuvissa oli verratonta raikkautta ja luonnontuoreutta, joka valloittaa katsojan. "Rákóczin luutnantissa" ihailin kauniita värejä, juonen vauhdikasta, kepeätä etenemistä ja aitoja, meheviä ihmistyyppejä, jotka olivat vailla kiiltokuvamaisuutta. Tuo historiallinen vaihe Unkarissa oli tämän elokuvan ansiosta aivan elävänä edessäni . . .

Olin tyytyväinen,, kun otin pikku tyttäreni mukaan katsomaan elokuvaa "Keväästä syyslehtien tanssiin". Tyttäreni eläytyi täydellisesti eläinmaailman jännittäviin tapahtumiin. Kuten katsomossa olleet muutkin lapset, hänkin huomaamattaan äänekkäästi osoitti huolestumistaan, kun käärme uhkasi puunkolossa olevia linnunpoikasia. Ja kun komea kotka söi ilkeännäköisen käärmeen nahkoineen päivineen, ei riemulla vastaavasti ollut rajoja. Tunsimme molemmat vilpitöntä helpotusta, kun suloinen saksanhirven vasikka pääsi koiralta pakoon suuren kesyn kotkan kiiruhtaessa koiraa pidättämään, ja myötätuntomme oli ehdottomasti hauskojen metsäsikojen puolella, jotka pontevasti ajoivat heitä ahdistamaan tulleet koirat tiehensä. Kelpasi katsella metsäsikojen pyöriskelyä jokirannan mudassa. Ajattelin, että paljon voi saada luonnosta irti noin asiantuntevaa ja hienoa elokuvaa katsellessa. Mikä määrä vaivaa ja kärsivällisyyttä, luonnon ymmärtämistä ja syventymistä sen yksityiskohtiin on tarvittukaan tätä elokuvaa valmistettaessa. En ihmettele lainkaan, että se on saanut suuren kansainvälisen palkinnon.

Varastomies Veikko Mikkonen oli käynyt elokuvaviikon avajaisissa.

— Pidän "Rákóczin luutnanttia" osoituksena unkarilaisen elokuvan hyvästä teknillisestä tasosta ja ohjaajan ja näyttelijöiden erinomaisesta yhteistyöstä. Annan osan miellyttävä esittäjä jäi muistiini erikoisesti.

Rouva Aino Peltonen, joka toimii erään vakuutusyhtiön kirjeenvaihtajana ja joka ei ole aikaisemmin nähnyt unkarilaisia elokuvia, kertoi:

— Olen aina tuntenut mielenkiintoa luonnontieteellisiä filmejä kohtaan. Senvuoksi halusin nähdä elokuvan "Keväästä syyslehtien tanssiin". Tämän filmin tekijöiden on täytynyt olla suuria luonnon ystäviä, taiteilijoita ja tiedemiehiä yhtäaikaa.

K. Hämäläisen, eläkkeellä olevan virkamiehen tapasimme poistumassa Rexistä "Meri on noussut" elokuvan esityksen jälkeen.

— Olen aikoinani lukenut Petöfin runoja Otto Mannisen suomennoksina ja tunsin senvuoksi kiinnostusta runoilijan elämää käsittelevää filmiä kohtaan. Minulle oli yllätys, että Unkarin elokuvatuotanto pystyy valmistamaan näin korkealuokkaisia filmejä. Musiikin ystävänä haluaisin nähdä myös "Erkel"-elokuvan."

Unkarilaisilla elokuvilla on tähän mennessä ollut erinomainen yleisömenestys. Katsojat ovat lausuneet kiitollisuutensa Suomi—Unkari Seuralle näytäntöjen järjestämisestä ja toivoneet, että heillä olisi useammin tilaisuus nähdä veljeskansan elokuvatuotannon saavutuksia.

SUOMI-UNKARI SEURA *toimii*

UNKARILAINEN ELOKUVAVIIKKO HELSINGISSÄ

Lauantaina maaliskuun 20 päivänä pidettiin elokuvateatteri Rexissä unkarilaisen elokuvaviikon avajaiset. Tilaisuuteen oli saapunut Unkarin lähettiläs, ministeri Dömötör, runsaasti muiden maiden diplomaattiedustajia ja edustavaa kutsuvierasyleisöä. Suomi—Unkari Seuran puheenjohtaja, maisteri Ele Alenius lausui yleisön tervetulleeksi ja toimittaja Martti Savo selosti unkarilaisen elokuvan kehitystä ja pyrkimyksiä. Tämän jälkeen esitettiin aivan uusi unkarilainen elokuva, historiallisaiheinen "Rákóczin luutnantti".

Elokuvaviikon aikana saatiin nähdä seuraavat unkarilaiset filmit: "Rákóczin luutnantti", "Meri on noussut", "Keväästä syyslehtien tanssiin", "Erkel", "Lääkärin voitto" ja lyhytkuva Budapestin stadionin avajaisista.

Toisaalla lehdessämme julkaistaan haastattelusarja, jossa helsinkiläiset katsojat lausuvat mielipiteensä seuramme elokuvaviikosta.

TURUN OSASTON VUOSIKOKOUS

Vuoden ensimmäisten kuukausien kuluessa pidettiin Suomi—Unkari Seuran ja sen alaosastojen vuosikokoukset. Turun osaston vuosikokous oli 4. 2. Tarmolan Kristiinankadun ravintolassa. Osaston puheenjohtajaksi valittiin uudelleen hammasteknikko Yrjö Koskinen, sihteeriksi toimittaja Niilo Kavenius, rahastonhoitajaksi rouva Anni Hannula ja muiksi johtokunnan jäseniksi rva Alina Koskinen, rak. mestari Adolf Kajanta, vaatturi Jaakko Köpsi, muurari Oiva Ruusunen, autoilija Lauri Tamminen, uuttaaja Erkki Salminen, opiskelija Atso Vuoristo, toimittaja Liisa Alanko ja insinööri Annikki Koskinen.

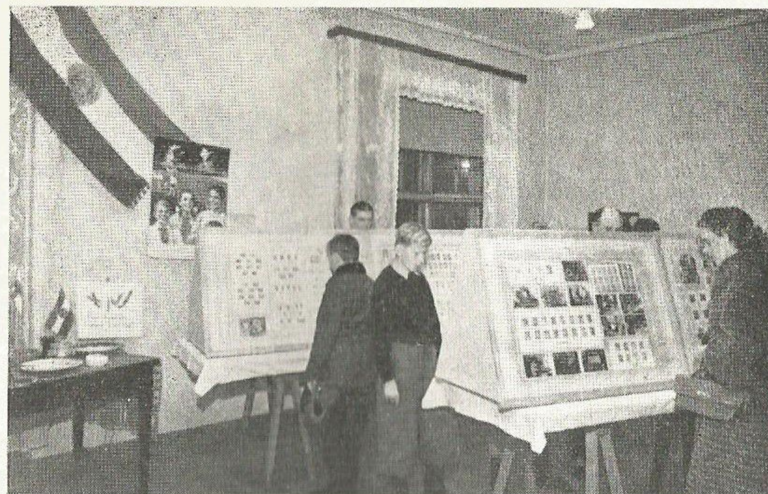
Vuosikokousasioiden jälkeen Turun Sanomain toimittaja "Tuulikki" piti mielenkiintoisen selostuksen suomalaisen sanomalehtimiesvaltuuskunnan matkasta Unkariin. Lopuksi nähtiin unkarilainen kaitafilmi "Vuosisadan ottelu" Unkari—Englanti jalkapallomaaottelusta.

Kun turkulaiset urheilijat saivat kuulla, että Turun osastolla oli käytössään tämä kiintoisa jalkapallofilmi, alkoi oikea "kilpajuoksu" siitä, mikä turkulaisista urheilujärjestöistä ensimmäisenä saisi esittää filmin jäsenistölleen. Turkulaiset urheilijathan suosivat erikoisesti jalkapalloilua. Filmin esittämistilauksia tehtiinkin osaston puheenjohtajalle ja sihteerille oikein kukkuramitoin. Ja yhden viikon aikana toimeenpantiin 11 näytöstilaisuutta, joissa kävi yleisöä yhteensä 1.199 henkilöä.

POSTIMERKKINÄYTTELY TURUSSA

Mutta Turussa ei ainoastaan pelata jalkapalloa, vaan siellä harrastetaan muitakin hyviä asioita. Niinpä kun Turun osasto järjesti unkarilaisen postimerkkinäyttelyn Turun Hamburger Börsin näyttelyhuoneessa 2—3. 3., olivat turkulaiset jälleen liikkeellä. Avajaistilaisuudessa olivat saapuvilla paitsi tietysti turkulaisten sanomalehtien edustajat myös kahden turkulaisen postimerkkeilijäin seuran edustajat.

Postimerkkinäyttely oli asetettu edustavasti esille ja näyttelyhuone oli

Unkarilainen postimerkkinäyttely herätti Turussakin vilkasta mielenkiintoa.

kauniisti somistettu unkarilaisilla käsitöillä ja keramiikalla sekä Unkarin kansan elämää kuvaavilla seinäplakaateilla. Avauksen suoritti osaston puheenjohtaja Yrjö Koskinen, minkä jälkeen vieraat tutustuivat näyttelyyn. Turusta näyttely lähetettiin naapurimaahamme Ruotsiin, missä sikäläiset filatelistit jo suurella mielenkiinnolla odottivat.

Suomessa siis ainoastaan helsinkiläiset ja turkulaiset filatelistit ehtivät tutustua tähän useita maita kiertäneeseen unkarilaiseen postimerkkinäyttelyyn, joka oli maassamme vain vajaat kolme kuukautta. Lukuisat maamme postimerkkeilijät lausuivat ihastuksensa unkarilaisista postimerkeistä ja ovat nyttemmin ryhtyneet kirje- ja postimerkkien vaihtoon unkarilaisten filatelistien kanssa. Toivomme, että Unkarin ja Suomen filatelistien kesken syntyy todella vilkas ja toverillinen vuorovaikutus, joka on omiaan lähentämään kummankin maan postimerkkeilijöitä toisiinsa ja lujittamaan kansojemme keskeisiä heimo- ja kulttuurisiteitä.

ENTÄ MITÄ UUTTA TAMPEREELTA . . .

Tampereen osaston vuosikokous pidettiin jo tammikuun lopussa. Osaston puheenjohtajaksi valittiin edelleen myymälänhoitaja Saga Lahtinen, varapuheenjohtajaksi Pekka Kangas, sihteeriksi neiti Tuula Peltonen, rahastonhoitajaksi neiti Ulla Wisotzky ja jäseniksi opettaja Edith Lähdesmäki, lehtori Anna Gartz, näyttelijä Veikko Sinisalo, rva Fanny Pirttiaho, rva Kaarina Kähkönen, pääluottamusmies Vilho Hassinen, kapellimestari Mauno Saksanen ja nti Mirjam Salonen.

Helmikuun 21 päivänä osasto teki retken Uudenkylän Tapiolaan järjestäen sinne ohjelmallisen juhlan. Osaston puheenjohtaja Saga Lahtinen toivotti juhlayleisön tervetulleeksi, min-

ILOINEN PÄÄSIÄINEN — tullut on jälleen — siitä nyt riemuitkaa, sanotaan ikivanhassa unkarilaisessa tervehdyksessä, joka yhä elää kansan keskuudessa. Pääsiäistä vietetään Unkarissa iloisena, kauniina juhlana, joka merkitsee varsinkin kylien asukkaille suurta tapahtumaa. Pääsiäisperinteet heräävät joka vuosi uuteen eloon. Ei ole juhlaa, johon liittyisi niin paljon kansantapoja kuin "iloiseen pääsiäiseen". — Kuvassa ahkerat kädet maalaavat pääsiäismunia.

kä jälkeen Raimo Liukko esitti viulusooloja. Osaston oma kansantanhuryhmä esitti muutamia tanssinumeroita ja ihastutti yleisöä aidoilla unkarilaisilla kansantanhupuvuillaan. Lopuksi Kaleva-yhtye Pekka Kankaan ohjaamana esitti näytelmän "Ympyrän neliöiminen". Juhlassa oli näytteillä myös unkarilaisia käsitöitä ja unkarilaista keramiikkaa, joten tilaisuus muodostui todella miellyttäväksi ja leppoisaksi veljeskansamme kulttuurielämää esittäväksi illaksi.

"Vuosisadan ottelu" filmi valloitti myöskin tamperelaiset urheilijat. Yhden viikon aikana esitettiin filmiä Tampereella ja sen lähiympäristössä 11 kertaa ja näytännöissä kävi yleisöä yhteensä 1.095 henkilöä. "A B C-vitamiini" filmi sai kuitenkin vielä suopeamman vastaanoton tamperelaisten keskuudessa. Se näet hyväksyttiin esitettäväksi kaikissa tamperelaisissa kansakouluissa raittiusaiheisena filminä ja näin ollen siihen ovat jo nyt tutustuneet miltei kaikki Tampereen kansakoululapset.

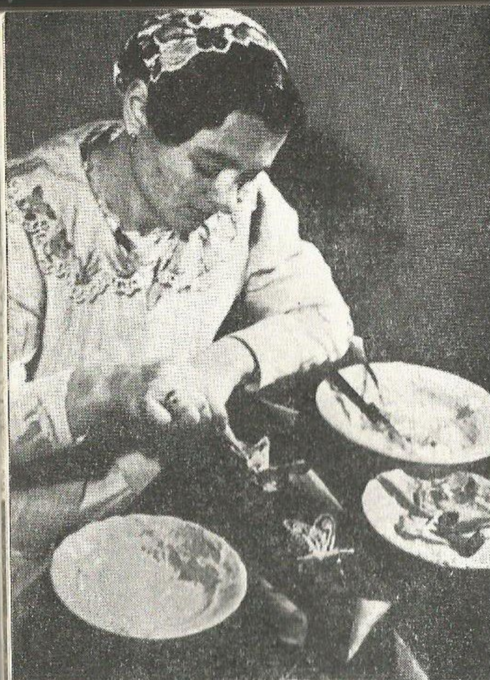
Sihteeri.

Pääsiäinen on tulossa

Ikivanhoista ajoista lähtien pääsiäistä vietetään Unkarissa ilon merkeissä. Juhlapäivän iltana nuoriso aloittaa tanssin ulkosalla. Alakuvassa pääsiäisvalmisteluja. Jo viikkoja ennen pääsiäistä kyläläiset alkavat siivota ja koristaa talojaan. Seinät maalataan värikkäin kukka-aihein.

Pääsiäis-herkkuja

Kalocsalainen talonpoikaisnainen valmistamassa pääsiäisvohveleita.

Pääsiäisenä tarjotaan myös maukkaita juhlaruokia. Vanhaan tapaan kuuluu esim. lammaspaistin, munien ja maitoleivän syönti. Pääsiäisjuhlaan kutsutuille vieraille tarjotaan kinkkua ja lammaspaistia, jotka antavat heille kelpo janon. Sitten he saavat erilaisia makeita ruokia kuten hunajakakkua, patapyöryköitä, vohveleita mantelien kera ja piispanleipää. Esitämme seuraavassa muutamia ruokareseptejä.

SUOLATTU PÄÄSIÄISKINKKU

Kauniiseen, isoon kinkkuun sirotellaan n. 450 gr. suolaa ja ruokalusikallinen salpietaria. Se hierotaan hyvin kinkkuun, joka jätetään kahdeksaksi päiväksi suolautumaan. Joka päivä kinkkua valellaan tuolla suolavedellä. Sitten suolavesi poistetaan ja valmistetaan keittomehu. Keitetään 5 litraa vettä, jonka mausteeksi pannaan kaksi pilkottua sipulia (mahdollisesti myös vähän valkosipulia), 20 gr. korianderia ja 20 gr. katajanmarjoja, ja liemen annetaan kiehua hetken aikaa. Kun mehu on jäähtynyt, se kaadetaan kinkun päälle, niin että kinkku kokonaan peittyy. Se saa sitten olla viikon ajan tuossa liemessä. Sen jälkeen kinkku otetaan pois, pestään haalealla vedellä, kuivataan ja pannaan viikoksi savustumaan.

LAMPAANREITTÄ PÄÄSIÄISEKSI

Tarpeet: n. 900 gr. lampaanreittä, 80 gr. rasvaa, 40 gr. voita, 100 gr. keitettyä kinkun ihraa, ruokalusikallinen tomaattimehua ja suolaa. Valmistus: Lampaanreisistä poistetaan luut, ne sidotaan käärelangalla yhteen, täytetään keitetyllä kinkun ihralla, suolataan, valellaan kuumalla rasvalla ja pannaan sitten jo valmiiksi kuumennettuun vuokaan. Paiston aikana valmistetaan kastike. Se tehdään seuraavasti: tomaattimehua vähän lämmitetään, siihen lisätään puoli teelusikallista jauhoja, jotka sekoitetaan mehuun; edelleen lisätään kaksi desilitraa vettä ja kastikkeen annetaan kiehahtaa.

HUNAJAKAKKU

Laudalla muokataan tahtaaksi kananmunan kokoinen rasvapala, johon lisätään 5 munankeltuaista, n. 450 gr. jauhoja, teelusikallinen ruokasoodaa, lusikan kärjellinen kanelia ja vähän maustepippuria. Sitten keitetään n. 450 gr. hunajaa, annetaan sen jäähtyä sen verran, ettei se enää polta kättä ja kaadetaan se sitten tahtaaseen, jota kunnollisesti vatkataan. Sitten sen annetaan seistä 2 tuntia. Paistinpannu voidellaan vahalla ja kakkumassan annetaan rasvatusta kädestä hitaasti valua pannuun. Kakku koristetaan kuorituilla, halkaistuilla manteleilla ja sen annetaan paistua hiljaisella tulella puoli tuntia.

PIISPANLEIPÄ

170 gr. sokeria sekoitetaan 4 kananmunan sisällykseen ja seosta vatkataan hetkinen. Seokseen lisätään vähän suolaa, 100 gr. paloiteltua sitruunaa, 1 pala suklaahakkelusta, 140 gr. korintteja, 1/2 naulaa rusinoita, hakattuja saksanpähkinöitä ja manteleita. Sen jälkeen voidellaan kaakkuvuoka sulatetulla rasvalla, sille sirotellaan sämpylänmuruja ja taikina valutetaan vuokaan. Piispanleipää paistetaan sitten hiljaisella tulella kokonaisen tunnin ajan.

YÖVIERAILU LEIPOMOSSA

Ei edes havumetsässä voine hengittää sisäänsä hyväntuoksuisempaa ilmaa kuin tuoreelta leivältä tuoksuvassa leipomossa. Tuossa Százados-kadun varrella sijaitsevassa leipomossa kehittävät höyry- ja kaasu-uunit uumenissaan valtavan kuumuuden, ja noiden uunien lähistöllä hyörivät ilmaviin valkoisiin takkeihin puetut ihmiset. Monenlaisiin muotoihin paistettujen leipien herkullinen tuoksu

Unkarilaisia leipomotuotteita.

kutittaa vierailijan makuhermoja. Sitten leviää lämpöiseen ilmaan vielä uusi aroomi; sisään tuodaan höyryävää papukahvia — leipurien terveysjuomaa.

Täällä Százados-kadun leipomossa valmistetaan vain neljää erilaista leipälaatua, vaikka leipäteollisuus tuottaa kauppaan kuluttajia varten kahdeksaa leipälaatua. Myös Budapestin myymälöissä esiintyvistä 35 erilaisesta leivonnaislajista valmistetaan täällä vain korkeintaan kymmentä.

Budapestissä eniten kysyttyjä leipä- ja leivonnaislaatuja valmistetaan kaikissa leipomoissa, mutta monia erikoislaatuja valmistavat vain jotkut harvat leipomot. Tällä tavoin voidaan leipomotuotteiden laatu pitää korkeana.

Samanlainen on tilanne myös suurissa maaseutukaupungeissa ja teollisuuskeskuksissa, joissa jo nykyisin valmistetaan kuuden leipälajin lisäksi kahtakymmentä erilaista leivonnaislajia kauppaa varten.

Miten työskennellään tässä kaupunkilaisessa leipomossa, johon olemme saapuneet vierailulle?

Eräällä ilmoitustaululla nähdään leipomon laboratorion tiedoituksia: valmistus- ja paisto-ohjeita, jauhojen, hapatuksen ja taikinanteon analyysejä. Siinä on tarkat määritelmät siitä, kuinka paljon vettä on käytettävä, missä lämpötilassa taikina on alustettava ja kuinka kauan leipomusten on annettava nousta. Kaikissa yksityiskohdissa saavat työtätekevät tieteellisesti tutkittua ohjausta. Ilmoitustaululla julkaistaan myös etevien leipurien selostuksia kokemuksistaan ja työmenetelmistään.

Ylhäältä tulevasta avarasta putkesta virtaa sihdattua jauhoa valtaviin sammioihin, joiden pohjalle hapantaikina on jo valmiiksi laitettu. Noissa pyörivissä sammioissa ryhtyvät nyt vaivauskoneiden "käsivarret" työskentelemään. Konekädet sekoittavat taikinaan lämmintä suolaista vettä ja vatkaavat sitä.

Koneet leikkaavat taikinan kappaleiksi ja samalla pyöristävät kappaleet leiviksi. Tällä menetelmällä voi esim. neljän miehen työryhmä yhden ainoan työvuoron aikana valmistaa 50—60.000 leipää. Myös sämpylät, lähes puoli naulaa painavat "jättiläissarvet", pienet voisarvet ja kaikki muutkin leivonnaiset valmistetaan koneellisesti — ja näitä koneita tehdään nykyisin jo Unkarissa.

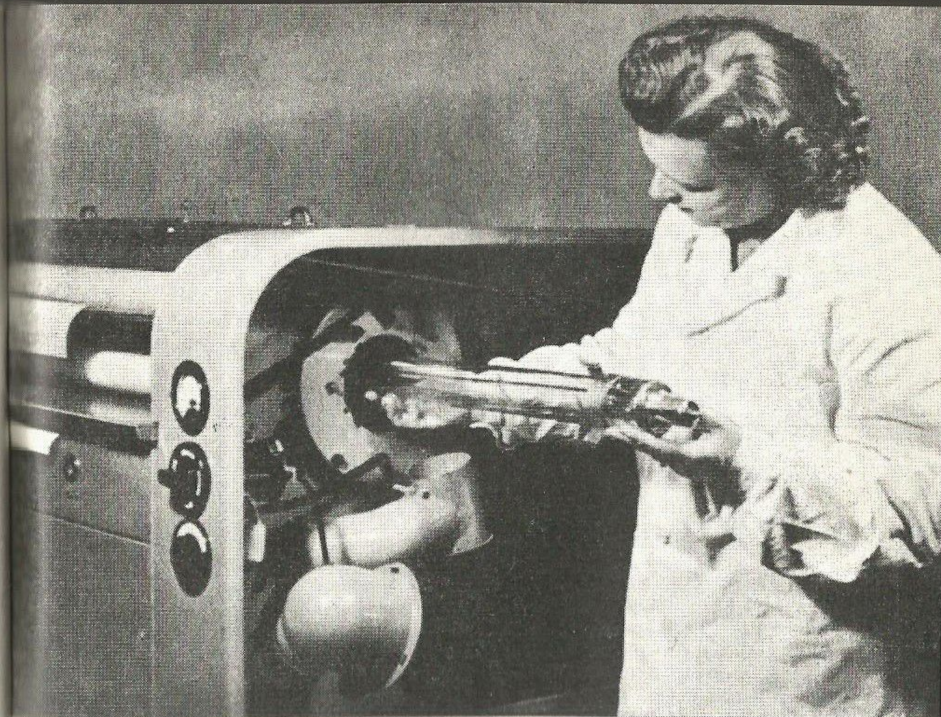
Kuluttajien yhä kasvavat vaatimukset tekevät välttämättömäksi leipomoteollisuuden nopean koneistamisen. Nykyisin ei ole ainoastaan pääkaupungissa, vaan myös pienemmissä kylissäkin tarjolla yhä kasvava leipien ja leivonnaisten valikoima — niiden joukossa monia sellaisia, jotka ovat aikaisemmin olleet maaseudulla ja varsinkin pikkukylissä tuntemattomia. Nykyisin valmistetaan lukuisissa pikkukylien leipomoissa jo neljää tai viittä leipälajia.

Leipomoteollisuudessa on ratkaistava koneistamisen ohella myös ammattikasvatuskysymys. Leipurit oppivat ammattikursseilla uusia menetelmiä, jotka vaativat entistä vähemmän ihmistyövoimaa, mutta entistä enemmän tietoa. Leipurinoppilaat saavat erityisissä oppilaitoksissa käytännöllistä opetusta.

Elintarviketeollisuuden teknillinen opisto (keskikoulun pohjalla) samoin kuin teknillinen korkeakoulu kasvattavat leipomoteollisuudelle spesiaaliteknikkoja, kemian insinöörejä sekä konemestareita. Tämän teollisuudenhaaran työntekijät opiskelevat teknillisen opiston ja korkeakoulun iltakursseilla. Ne, jotka haluavat opiskella, saavat työskennellä päivävuorolla, niin että heidän opintonsa sujuvat häiriöittä.

Leipomoteollisuutta koskevia kysymyksiä tutkimaan on perustettu erityinen instituutti. Siinä on mm. kehitelty ja suunniteltu uudella menetelmällä työskentelevä taikinan pikavaivauskone.

Aamuhämärissä hidastuu työn tahti Százados-kadun leipomossa. Nyt ajavat paikalle kuorma-autot, jotka kuljettavat vastapaistetut tuoreet leivät ja leivonnaiset Budapestin väestön nautittaviksi.

4000 voltin elohopeakaasuputki voidaan asettaa toimintaan yhdellä ainoalla liikkeellä. Alla: Piirros toisensa jälkeen valmistuu kopioksi valoherkälle paperille. Koje suorittaa kuvauksen ja kehityksen automaattisesti.

COPYPHOT — uusi unkarilainen valokopiolaite

Budapestiläiset konttorikonetehtaat ovat muutamia kuukausia sitten laskeneet kauppaan uuden valokopiokoneen. Lyhyessä ajassa "Copyphot" — joksi kojetta on ruvettu nimittämään — ei ole

tullut tunnetuksi ainoastaan kotimaassa, vaan se on myös herättänyt suurta mielenkiintoa ulkomaisissa ammattimiespiireissä ja siitä on muodostumassa unkarilaiselle työvälineteollisuudelle uusi vientiartikkeli.

Uuden unkarilaisen kojeen avulla voidaan lyhyessä hetkessä ottaa 1200 mm levyinen ja 180 mm pitkä, täysin valmis, kuiva ja selvä valokopio mistä tahansa valoa läpäisevästä materiaalista (kopiopaperista, läpinäkyvästä paperista, filmistä jne.), ja voidaan tämä valmistus suorittaa jatkuvana, yhtämittaisena sarjatuotantona.

Kojeen etuna on, että siihen kuuluvat yhtenäisenä kokonaisuutena sekä kuvaus- että kehityslaitteet. Erilaisten materiaalien valokuvauksen suorittaa pyörivä 200 mm läpimittainen lasilieriö. Lasilieriön keskustassa on 1200 mm pitkä 4000 voltin elohopeakaasuputki, jonka säteet suorittavat valotuksen.

Kehittämiseen käytetään ammoniakkihöyryä. Ammoniakkihöyry johdetaan kojeeseen erityisen imulaitteen avulla. Tarkistuslaitteet huolehtivat siitä, että koje toimii moitteettomasti.

"Copyphot"-valokopiokojetta, joka on kooltaan tavallisen kirjoituspöydän suuruinen, voidaan käyttää kaikkialla, missä on saatavana 180—220 tai 380 voltin sähkövirtaa. Kojeessa oleva muuntaja tekee mahdolliseksi erilaisten sähköjännitteiden käytön.

Kotelolla täysin peitetyn kojeen käyttö on erittäin yksinkertaista eikä vaadi varsinaista ammattitaitoa. Kojeen rakenteessa on otettu huomioon kaikki työväensuojelun edellyttämät vaatimukset.

Uuden unkarilaisen valokopiokojeen ovat valmistaneet kolme unkarilaista työläistä: Pál Tokodi, László Gerber ja Ferenc Kovács. Heidän suunnittelu- ja rakennustyönsä kesti lähes kaksi vuotta, ja käytännölliset kokeilut he suorittivat konttorikonetehtaassa, jonka taholta heille annettiin kaikkea henkistä ja aineellista tukea. Pál Tokodi oli hienomekaanikko; nykyisin hän opiskelee teknillisen korkeakoulun iltakursseilla sähköinsinööriksi ja työskentelee konttorikonetehtaassa yli-insinöörin apulaisena. László Gerber on hänen apulaisensa. Ferenc Kovács toimii työnjohtajana.

